

АГРАРНИЙ ТИЖДЕНЬ. УКРАЇНА

всеукраїнська
ділова газета

№ 11 (180)
27.03-03.04.2011

АКТУАЛЬНО

Не стати на хибний шлях

стор. 4

ПЕРСПЕКТИВИ

У цукровій галузі теплішає

стор. 8-9

ДОСВІД

Із проректора – у війти

стор. 11

АГРОНАУКА

Етапу реформування не уникнути

стор. 6-7

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 96287 / WWW.A7D.COM.UA

**АГРАРНИЙ
ТИЖДЕНЬ.UA**

всеукраїнська ділова газета
Видається за інформаційної підтримки
Міністерства аграрної політики України,
Національної академії аграрних наук України

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

Микола Присяжнюк,
міністр аграрної політики та
продовольства України

Сергій Рижук,
голова Житомирської
обласної державної адміністрації

Віктор Слаута,
радник Президента України
з питань аграрної політики,
голова Аграрної партії України

Михайло Зубець,
народний депутат України,
президент Національної
академії аграрних наук України,
Герой України

Іван Бісюк,
голова Державної ветеринарної та
фітосанітарної служби України

Геннадій Новіков,
голова Аграрного союзу України

Олексій Вадатурський,
генеральний директор
ТОВ СП «Нібулон», Герой України

Юрій Карасик,
президент ТОВ «АГРО-ХОЛДІНГ МС»,
Герой України

Юрій Косюк,
голова правління
ВАТ «Миронівський хлібопродукт»,
Герой України

Віра Найдюнова,
директор Асканійської державної
сільськогосподарської дослідної
станції НААН, Герой України

Леонід Козаченко,
президент Української
аграрної конфедерації

Микола Миркевич,
президент Асоціації фермерів
та приватних землевласників

Олександр Покотило,
начальник Головного управління
агропромислового розвитку
Київської обласної державної
адміністрації

Наталія Черешинська,
заслужений журналіст України

Свідоцтво про реєстрацію
КВ 11959-830Р від 09.11.2006 р.

Засновник і видавець
ТОВ «АВД-АГРО»

Редакція:
01001, Київ-1, а/с 304
Тел./факс (044) 278-3234,
тел. 223-1301, 223-1303
e-mail: info@a7d.com.ua
www.a7d.com.ua

Наклад — 10 000 екз.
Ціна договірна.

Друк: ПФ «Хімджест»,
м. Київ, вул. Боршагівська, 150, оф. 4.
Тел. (044) 453-17-65, 457-92-52.

Редакція не завжди поділяє позицію
авторів публікацій. Редакція залишає
за собою право скорочувати авторські
матеріали та вносити в них правки.
Відповідальність за достовірність
опублікованої в газеті інформації несуть
автори та рекламодавці. При використанні
матеріалів посилання на газету
обов'язкове.

Використані матеріали та повідомлення
прес-служб КМУ, Міністерства аграрної
політики та продовольства України, обл-
держадміністрацій, інформаційної агенції
«АПК-Інформ».

Передплатний
індекс **96287**

Насіннева компанія
ТОВ НВП УкрЕлітЦентр пропонує

НАСІННЯ КУКУРУДЗИ

–Товтрянський 188 СВ (F1)
– Кадр 267 МВ (F1)
– Любава 279 МВ (F1)

Від 5000 грн./т з доставкою в господарство

Тел.: (044) 526-05-25, 526-70-64 (факс), (067) 503-16-32, (067) 503-10-99

АРДЕНА - системно структурована база селекційно-генетичних та матеріально-технічних ресурсів АПК України.

Ардена - ідеальна торгова площа для товаровиробників та дистриб'юторів.

www.ardena.com.ua

Вигідно купуйте, вдало продавайте !

ЕТАЛОН ВАШОГО ДОБРОБУТУ

Широкий спектр хвороб, що контролюються

Швидко лікувальна та тривала профілактична дія дає змогу попередити проникнення збудника та зупинити його розвиток навіть після ураження

Містить високосистемні діючі речовини, які швидко проникають та розповсюджуються по всій рослині, захищаючи нові пагони

Ап'єто Супер®

www.syngenta.ua

Консультаційний центр: 0 800 500 449
(вільнодоступно зі стаціонарних телефонів)

Весняний день рік годує

Спеціальні знання навіть не потрібні, бо всі агровиробники знають: без насіння, добрив, техніки, пального, гербіцидів у бік поля навіть дивитися нічого. Проте вчені-аграрії зазначають, що у формулі ефективного землеробства значно більше складових. І готові продовжити цей список, довівши суму доданків до трьох десятків. Кредити, технології, техніка... Поєднання сонця і дощу, тепла і холоду, догляд – то вже тонкощі агрономії.

– Основна стаття витрат – придбання добрив, пально-мастильних матеріалів, насіння та посадкового матеріалу, вартість яких зростає. У вирахі залишилися ті господарства, в яких про запаси подбали ще з осені, коли ціна на ресурси була значно меншою.

– На календарі – кінець місяця. Коли буде масовий вихід техніки у поле і чи не запізнюється у нинішньому році весна?

– Рання, пізня, затяжна – ось усі ці додатки до весни не що інше, як спроба не готових

на для переробки. Аграріям не варто гадати, що потребуватиме внутрішній і зовнішній ринок, адже світова продовольча криза вже назвала і визначила пріоритети галузі. І сьогодні завдання – не втратити шанс, аби стати потужним гравцем на ринках світу. Та і у державній програмі прописані чіткі орієнтири: у 2015 році аграрії країни повинні збільшити валове виробництво зерна удвічі. Тож є над чим працювати.

У нинішньому році збільшаться гектари під кормовими культурами. І не ви-

ник значно вищий. Триває заготівля, підготовка насіння кукурудзи і соняшнику.

Проблему технічного забезпечення, яка існує десятки років, за короткий проміжок часу не вирішити. Проте і у цьому питанні маємо незначний прорив. Торік господарства закупили 258 одиниць техніки. Вийде у поле 56 нових тракторів, 37 одиниць ґрунтообробної та 41 – посівної техніки. Всього ж у господарствах налічується понад 9 тис. тракторів, майже 4 тис. сівалок, плугів і культива-

Чи не загальмують вони старт кампанії?

– Селяни не звикли відкладати вирішення проблем на останній день і щороку ще з осені дбають про запаси цих ресурсів. А тому кілька тижнів роботи у нас тривоги не викликають. Маємо майже 70% до потреби дизпального і на 20% більше бензину, а тому з коліс, як у минулі роки, працювати не доведеться.

З осені частково було вирішено і питання внесення добрив: посіви отримали поживи на 60% більше, аніж у попередньому році. Краще у порівнянні з минулими роками забезпечені господарства і добривами, проте їх недостатньо для підживлення посівів. Так виглядає загальнообласна картина, а от у розрізі районів і господарств вона сильно різниться: хто запрограмував ниву на урожай, той у поле виходить у повному озброєнні.

Держава у нинішньому році не на словах потурбувалася про підтримку аграрного комплексу країни, виділивши вдвічі більше коштів, ніж торік.

«Весняний день рік годує» – повторюємо щороку давно народну мудрість, бо саме у ці дні не лише засіваємо у землю зерно, а закладаємо базу продовольчої безпеки країни. Стрілки аграрного годинника вже повернули на весну: стартував один із найвідповідальніших періодів у хліборобському році.

Вікторія

Сьогодні ж ми поговоримо про готовність господарств столичного регіону до проведення комплексу весняно-польових робіт із начальником Головного управління агропромислового розвитку Київської облдержадміністрації Олександром Покотилом. А ще проаналізуємо ситуацію на полях, у машинно-тракторних парках, зерносховищах.

– У формуванні врожаю немає основних і другорядних питань, – розпочав розмову Олександр Володимирович. – Кожна складова – ще один важливий ланцюг у загальній формулі врожайності. Не «зіграє» вчасно чи ефективно бодай одна, і вже інші «гратимуть» не так потужно.

– Безгрошів'я у касах господарств, подорожчання засобів виробництва і обвал цін на продукцію селян. Ось постійні супутники напередодні весни вже не один рік поспіль. На державному рівні неодноразово наголошувалося, що цей Гордіїв вузол частково вже розрубали. Чи відчують це виробники?

– Дефіцит коштів відчувається і у нинішньому році, проте гостроту питань вдалося зняти. Для проведення весняних робіт на Київщині необхідно 1,4 млрд. грн., що більше ніж торік. Власні гроші, як і раніше, залишаються головним джерелом фінансування і на них припадає аж 87% коштів. Решта – а це 13% – банківські кредити, інвестиційні кошти. На сьогодні господарства залучили для проведення робіт 130 млн. грн., це вдвічі більше, ніж торік. У цілому з початку року аграрії отримали 270 мільйонів кредитів, що демонструє відродження довіри банківських структур до аграріїв області.

– На що в першу чергу будуть спрямовані кошти?

до цього періоду господарств списати власні недопрацювання на погодні умови. У природи свої закони, які ніхто ні перенести, ні скасувати не може жодним указом чи постановою. Майже місяць поспіль в області триває підживлення озимини. Отже, роботи стартували. Нині посіви цих культур перебувають у доброму і задовільному стані, лише 5% із перезимівлі вийшли слабкими і зрідженими.

– Майже щороку селянам доводиться вгадувати, які культури у структурі посівних площ повинні грати головні ролі, а які можуть перебувати на лаві запасних. Як складається ситуація нині?

– Насамперед зауважу, що цьогооріч відбудеться суттєве збільшення посівних площ. Це продиктовано економічною вигодою. Високорентабельні кукурудза, ріпак, соняшник, пшениця, соя, цукрові буряки відвойовують все більший клин. Площі під останньою культурою збільшуватимуться і надалі, бо в області торік відновили роботу три цукрозаводи і їм потрібна буде сирови-

пакдово: область взяла курс на відродження тваринництва, здійснити який неможливо без кормової бази. Відреагуємо і на гречану проблему: посівні площі культури цього року становитимуть 17 тис. гектарів. Уже маємо збільшені майже на 40 тис. га площі під озиминою. Зростуть вони і під якими культурами.

У кожному районі розроблено та затверджено структури посівних площ, на основі яких спрогнозовано виробництво основних видів продукції рослинництва.

– Не секрет, що через старілу техніку на полях втрачається щороку 10% урожаю. Стільки ж недобираємо і через низьку якість насіння. Чи вдалося викоринити ці негативні тенденції?

– Щодо сортового і репродукційного потенціалу маємо відпрацьовану схему до дрібниць. У цьому чимала заслуга працівників науководослідних установ, що працюють в області, елітгоспів. Ось тому і маємо посівного матеріалу 118%, а у розрізі окремих культур цей показ-

торів. Достатньо, аби вчасно, у визначені терміни провести посівні роботи без порушення технологій.

– Ще одна больова точка цьогоорічної весни – пальне і добрива, а вірніше – ціни на них.

Державне підприємство «Дослідне господарство «Чабани» Національного наукового центру «Інститут землеробства Національної академії аграрних наук України»

Реалізує

оригінальне (добазове), елітне (базове), та репродукційне (сертифіковане) насіння ярих культур:
Яра пшениця с.Рання-93, с.Недра
Ячмінь с.Сонцедар
Овес с.Нептун, с.Парламентський
Гречка с.Українка, с.Оронта, с.Антарія,
Просо с.Омріяне, с.Київське-87
Соя с.Ворскла, с.Легенда, с.Київська-98, с.Єлена
Ріпак ярий с.Магнат
Кукурудза гібриди 1-го покоління та їх батьківські
Случ СВ, Хорол СВ, Десна СВ, Остер СВ, Остреч СВ, Ятрань МВ, Депутат МВ
Насіння багаторічних та однорічних трав

Київська область
Києво-Святошинський район
с.мт. Чабани, вул.Кірова, 5-А
Тел. (044) 526-31-87, 526-03-78
Тел./факс 522-47-84

Матеріально-технічне забезпечення агровиробництва

Відомо, що ґрунтово-кліматичні умови України сприятливі для ефективного виробництва всіх основних видів агропродукції. Проте в останні роки умови вирощування сільгоспкультур ускладнюються.

Однобічний, переважно хіміко-техногенний підхід до інтенсифікації агровиробництва призвів до пригнічення і навіть руйнування механізму саморегуляції в агроекосистемах, збільшення залежності урожайності сільгоспкультур від кількості вкладеної антропогенної енергії. Подолання цих негативних явищ потребує застосування нових технологій і формування відповідної викликам природи матеріально-технічної бази.

Проте її нинішній стан не відповідає вимогам агротехніки та потребам агровиробництва.

Структуру машинно-тракторного парку більшості сільгосп підприємств можна охарактеризувати такими показниками:

- висока частка морально і фізично зношеної техніки;
- низький рівень технічної готовності машинно-тракторного парку;
- велика частота відмов технічних засобів у період виконання робіт;
- невідповідність показників призначення наявних технічних засобів вимогам інноваційних технологій вирощування агрокультур;
- невідповідність технічних можливостей наявної матеріально-технічної бази структурі та обсягам робіт.

За останні роки технології вирощування сільгоспкультур зазнали суттєвих змін. Їхня суть полягає в екологізації землеробства, зменшенні енергоємності технологічних процесів, підвищенні вимог до параметрів якості і термінів виконання технологічних операцій.

У відкритій ринковій економічній системі прибуток одержуватимуть тільки ті виробники, які опанують нові технології і техніку, забезпечать ефективне використання всіх матеріально-технічних ресурсів. Застосування тієї чи іншої технології і рівень ресурсного забезпечення агропідприємств обумовлений

їх економічним станом. При цьому найбільшій ефективності підприємство досягне за оптимального співвідношення залучених у виробничий процес ресурсів, технологій та обсягів робіт.

На жаль, за роки реформування агросектору і нинішньої економічної кризи, що охопила галузь, виробнича діяльність великої кількості агрогосподарств залишається збитковою. При цьому створена у дореформений період матеріально-технічна база

рати зерна досягають 5-6 млн. тонн.

У цей період динамічно зростала кількість тракторів, зернозбиральних комбайнів та іншої техніки у господарствах населення. В значній мірі це відбувалось за рахунок техніки, яка вибувала з експлуатації в агропідприємствах, і техніки з вторинного ринку Європи. Тому сформована у господарствах населення матеріально-технічна база не сприятиме інноваційному розвитку агропромислового виробництва.

Урожайність сільгоспкультур у господарствах з низьким рівнем ресурсного забезпечення у 2-3 рази нижча, ніж в господарствах з високим рівнем ресурсного забезпечення. Останні вирощують сільгоспкультури за інтенсивними технологіями з використанням факторів управління їх продуктивністю, що забезпечує високі врожаї. Для реалізації таких технологій вико-

потребує значних витрат на підтримання в працездатному стані. Як відомо (зарубіжні інформаційні джерела), запасні частини для ремонту техніки — особливо тієї, виробництво якої призупинено, — у 3-5 разів дорожчі, ніж для техніки, що серійно випускається. Оновлення ж моделей техніки західноєвропейські фірми проводять кожні 5-8 років.

Через те, що у нас і досі не введено в дію Закон України «Про захист прав покупців сільськогосподарських машин», продавці, які поставляють на ринок України техніку з вторинного ринку, не несуть жодної відповідальності за сервісне забезпечення такої техніки. Це суттєво ускладнює експлуатацію цієї техніки, збільшує тривалість її простоїв з технічних причин. У технічно справному стані техніка підтримується за рахунок відновлюваних ремонтів. Проте їх можливості з року в рік зменшуються, бо виходять з ладу базові компоненти конструкцій машин.

Проблема ускладнюється і відсутністю належної сервісної інфраструктури. В період реформування відносин власності в АПК відбулись значні негативні

зміни в системі сервісного забезпечення сільгосптехніки. Створена у дореформений період матеріально-технічна база ремонтно-сервісних підприємств в основній своїй частині зруйнована. Більшість колишніх ремонтних підприємств припинили свою основну діяльність. Зруйновано цілісні майнові комплек-

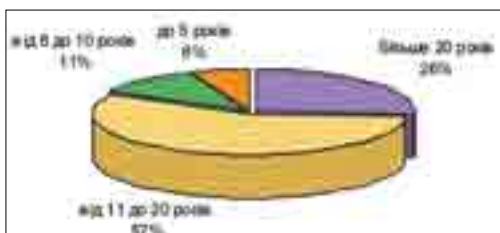

Рис. 1. Структура парку тракторів за тривалістю знаходження в експлуатації (за оперативними даними)

цих підприємств занепадає. У структурі машинно-тракторного парку велика частка тракторів та іншої техніки експлуатується понад 10 років (рис. 1).

Кількість основних технічних засобів у сільськогосподарських підприємствах з рокуврік зменшується (рис. 2, 3), а навантаження на одиницю техніки відповідно збільшується.

Навантаження на один обліковуваний трактор у 2010 році перевищило 100 га, а на зернозбиральний комбайн — 240 гектарів. У південних областях навантаження на один зернозбиральний комбайн перевищує 300 гектарів.

Внаслідок цього основні технологічні операції — сівба і збирання урожаю — виконуються з великими відхиленнями від оптимальних строків, з низькою якістю. Через це сучасні сорти і гібриди сільгоспкультур реалізують свій генетичний потенціал лише на 30-35%, а щорічні вит-

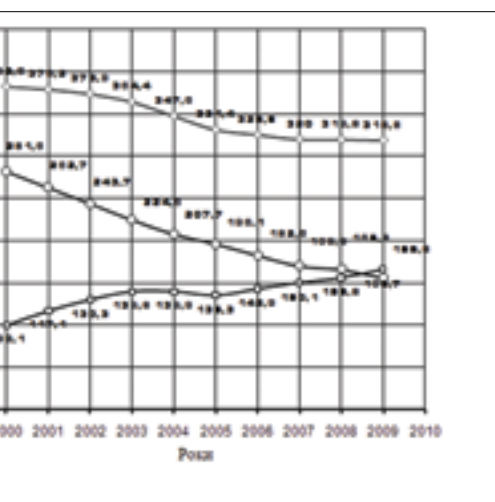

Рис. 2. Динаміка кількісного складу тракторів в агропромислому виробництві України

ривують переважно техніку зарубіжного виробництва. Більшості сільгосп підприємств сучасні енергонасичені трактори і комбіновані багатоопераційні машини, які реалізують перспективні технології виробництва продукції рослинництва, нині практично недоступні. Такі господарства комплектують машинно-тракторний парк технікою вітчизняного виробництва та імпортною із вторинного ринку. Ці машини не забезпечують виконання вимог агротехніки до якості робіт.

Ринок агротехніки в Україні нині формують вітчизняні машинобудівники, офіційні представники зарубіжних фірм та окремі підприємці. З 2000

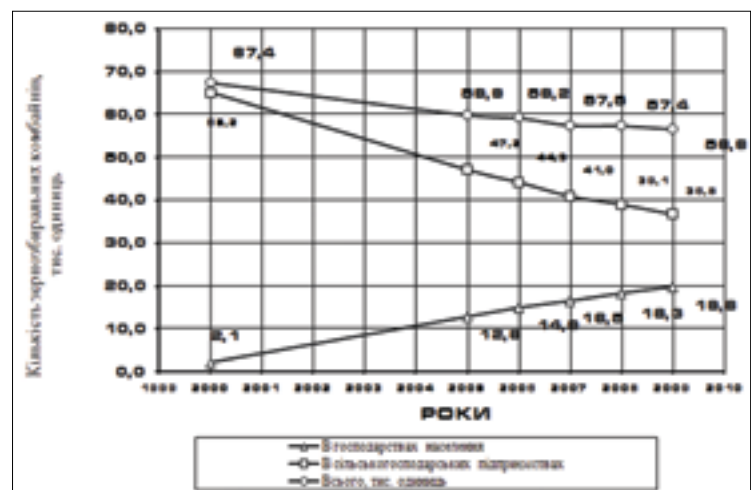

Рис. 3. Динаміка кількісного складу зернозбиральних комбайнів в агропромислому виробництві України

си і ремонтно-експлуатаційну базу колишніх колективних і державних сільгосп підприємств. Це ускладнює проблему підтримання в працездатному стані техніки, тому рівень технічної готовності МТП у період напружених робіт становить 80-85%.

Уже стартували весняно-польові роботи. Аграрії завжди з величезною відповідальністю готуються до цієї події, успішно долаючи всі проблеми. За оперативними даними, на 1 березня готовність парку тракторів до виходу в поле становить 95%, сівалок, культиваторів та іншої ґрунтообробної та посівної техніки — 97%. Проте невідповідність кількісних та якісних параметрів матеріально-технічної бази агропідприємств вимогам сучасних ресурсощадних агротехнологій негативно впливає на ефективність їх роботи. Тому техніко-технологічне переоснащення агросектору є надактуальним завданням сьогодення.

М.І. ГРИЦИШИН,
канд. техн. наук, завідувач відділу,
Заслужений працівник сільськогосподарства України;
В.О. ШЕЙЧЕНКО,
канд. техн. наук, провідний науковий співробітник, ННЦ «ІМЕСГ»;
В.П. ДИКОВИЦЬКИЙ,
головний спеціаліст Мінагропроду України

АКЦІЯ!!!
При купівлі п'яти сівалок Challenger ви отримуєте в подарунок, культиватор Mandam за 1 грн.

Акція дійсна до 31.03.2011
Тел.: (044) 545 56 00 www.astra-group.com.ua

Підживимо ґрунти і виростимо альтернативне паливо

За грантом, наданим Міністерством економіки Нідерландів, голландські та українські фахівці працюють з 2008 року. Досі проект реалізовувався лише на території Полтавської області. А кілька днів тому другий етап програми «Sustainable Biomass Import Program» під назвою «Pellets for Power» презентувався у Міністерстві аграрної політики та продовольства України.

Представляли проєкт голова програми Pellets for Power, експерт з біоенергетичних культур Вольтер Ельберсен і координатор цієї програми, експерт з біоенергетики та сертифікації біомаси Рональд Поппенс. А слухали і дискутували з ними фахівці департаментів інженерно-технічного забезпечення, розвитку сільських територій, рослинництва, аграрної освіти, науки та дорадництва профільного міністерства.

Інвестиції в біомасу – це вигідно

Суть запропонованої програми – дослідження українських умов для вирощування на так званих поганих, неродючих ґрунтах певних сортів багаторічних трав. Їх планують оптимально переробляти на біомасу та вигідно використати, перетворивши, зокрема, й на цінне джерело енергії. Наприклад, для опалення місцевих об'єктів, або постачання за кордон, у т.ч. й до Голландії. Крім цього потрібно задовольнити зростаючу потребу в екологічно стійкому виробництві енергії, що відповідала б міжнародним і європейським стандартам екологічного стійкого розвитку. До того ж численні експерименти довели: ґрунти під відповідними культурами не тільки не погіршуються, а й помітно збагачуються.

– Європі потрібні мільйони тонн біомаси, – упевнений у перспективності та запитуваності результатів проєкту Вольтер Ельберсен. – Водночас у ЄС занепокоєні тим, аби не зробити гірше родючим, якісним землям. Скажімо, щоби не прийшло нікому в голову для сьогоденної вигоди, наприклад, вирубувати прадавні ліси і сіяти прибуткову культуру. Ми досліджуємо логічну нішу для вирощування багаторічних культур, щоби чітко зрозуміти кордони: скільки є таких земель і де саме їх можна використовувати з користю для оточуючого середовища та місцевої громади.

Наша програма з отримання екологічно стійкої біомаси працює за 8 проєктами у світі і за 2 – в Україні. Всі партнери у цьому бізнесі бачать майбутнє.

Бізнес на енергетичних рослинах

Закордонні фахівці підкреслюють, що лише дають досвід, консультуючись також і з експертами в Україні: збирають дані, аналізують їх, створюють моделі, показують результати і дають прогнози. А вже українці, як господарі, повинні вирішити, як саме вчинити: втілювати проєкт чи відхилити його. Таке рішення виглядає справді стратегічним, тож багато в чому залежить від політичної волі держави. Тож презентація програми в аграрному відомстві свідчить про серйозність намірів України.

Розробники проєкту пропонують поєднати солому, очерет і світлграс як джерела біомаси. Пояснюють це великим потенціалом рослин. Правда, за умови їх правильного використання. Лише в Україні можна зібрати мільйони тонн соломи щорічно, не погіршуючи при цьому родючість ґрунту в довгостроковій перспективі. Очерет у нас проростає природно на понад 300000 гектарів. У більшості випадків солома та очерет не використовуються, а спалюються чи згнивають на полі. Тестування вирощування світлграсу (і в менших масштабах міскантусу та сорго) передбачено наступним етапом комплексного проєкту. Ці культури дають чистішу біомасу та вищі показники врожайності, порівняно з соломою.

Крім екологічних переваг, поєднання використання соломи, очерету і світлграсу має також переваги і в бізнесі. Солома збирається наприкінці літа після зернових. Очерет – узимку, коли на болоті з'являється захисний лід (хоча очерет росте також і на суші). Світлграс збирається навесні. Тобто біомаса буде доступною протягом всього року і весь цей час працюватимуть гранулятори.

Нинішній етап голландського проєкту – експерименти з вирощування, переробки та реалізації світлграсу. На чому акцентують автори програми – типи ґрунтів, на яких може вирощуватися і давати пристойні результати ця культура. Йдеться про непридатні для агровиробництва землі – схили, сланці, землі, вражені ерозією і т. ін. Після визначення кількості цих площ будуть надані рекомендації і прораховані можливі результати з ефективного використання

непридатних до традиційних культур ґрунтів.

З української сторони учасником проєкту в рамках голландського гранту виступає ТОВ «Українсько-бельгійське підприємство «Фітофьюелз Інвестментз». Його директор Петро Крайсвітний розповів про перші реальні результати. Дослідження проводяться в тісному співробітництві з місцевим партнером – Полтавською державною аграрною академією та науковцями Харківського інституту рослинництва. Вони заявляють, що результати повинні дати інформацію про українську модель ведення бізнесу з виробництва гранул із енергетичних рослин. Програма також є актуальною через наростаючий дефіцит палива й покликана розв'язати низку соціальних проблем. Невеликі господарства, котрі мають закинуті, непридатні землі, тепер отримують шанс заробити на них із користю і для себе, і для суспільства. Отриману біомасу можна буде використати для потреб ферм, опалення житлових приміщень тощо. Дрібні гравці зможуть постачати біомасу до децентралізованого невеликого цеху з виробництва гранул. Будівництво та установка їх на нових територіях відносно легкі.

Частина переробленої на брикети біомаси планується продавати на внутрішньому і зовнішньому ринках. Автори проєкту не сумніваються: «Європа готова добре платити за таку сировину. Невже би наш уряд витрачав гроші на грант, якби сумнівався у його доцільності та економічній перспективі?» – резюмував пан Ельберсен.

Види на світлграс

Презентація другого етапу програми викликала живу дискусію. Адже для процесу виготовлення біомаси не потрібні якісь спеціальні унікальні машини, механізми. Підійдуть ті, що використовуються для соломи.

В Україні з огляду на зональне різноманіття нашої території експериментуються 9 сортів світлграсу. Ефективність культури багато в чому залежить від правильно підбраного сорту. Фахівці радять скористатися сортом, введеним південніше. Тоді рос-

лина не лише дає потрібний ефект, а й не заражає культури на сусідніх ділянках. Енергоємність світлграсу залежить від кількості сонячних днів у році. Коли холодно, він росте повільніше, та коли тепліше – швидко надолує втрачене. Має глибокий корінь – до 2 м, вузлувате масивне кореневище, тому збирає корисні речовини і воду, щоби виживати і під час посухи. Вологи використовує набагато менше за інших. Як бур'ян, активно працює на своє виживання, тому вистоїть і в морози, хоча дасть при цьому меншу врожайність.

Відоме ефективно використання світлграсу проти ерозії ґрунтів, для виготовлення пелет, етанолу, у виробництві паперу тощо.

Отже, представники Мінагропроду висловили зацікавленість у реалізації презентованого в рамках програми технічної допомоги Україні «Від Уряду до Уряду» проєкту. Сторони домовилися про більш тісну та взаємну співпрацю в його реалізації. Готується протокол за результатами обговорення і календарний план реалізації проєкту.

Інна ПОЛІЩУК

с.Тавричанка
Тел./факс: 055-36-91-1-34; 050-810-30-96;
050-396-59-04; 095-324-66-55;

АСКАНІЙСЬКЕ ПРОПОНУЄ:

ЯРИЙ ЯЧМИНЬ:
-Сталкер (с.к., 1 р.)
-Вакула (с.к., 1 р.)
-Етікет (с.к., 1 р.)

ЛЬОН:
-Сорт «Віра» (с.к.)
-Сорт «Південна ніч» (с.к.)

СОЮ:
-Діона (суперел., с.к., 1 р.)
-Фаетон (суперел., с.к., 1 р.)
-Апеліон (суперел., с.к., 1 р.)

ГОРЧИЦЮ:
-Мріє (Н.р.)
-Талісман (Н.р.)

КУКУРУДЗУ:
-Надіпріська 50 (Н.р.)
-Сиваш (Н.р.)
-Харківська (Н.р.)

ЯРОВУ ПШЕНИЦЮ:
-Спадщина (с.к.)

СОНЯШНИК:
-Ясон (Н.р.)

ТОБІАЧІ ЗЕРНО:
Тавричанка, Селіванівка і Золотопільська с/пгт, місто
Золотопільська, с/пгт та СОНЯШНИК
Соняшниківська с/пгт, місто
Золотопільська, с/пгт та СОНЯШНИКівська с/пгт, місто
Золотопільська, с/пгт та СОНЯШНИКівська с/пгт, місто

Солодкий подих у спину

Не лише Україна прагне цілковитого забезпечення своїх потреб у цукрі, а й Росія не ловить гав. Принаймні до 2018 року північний сусід може наростити виробництво білого піску до 5,5 млн. т, що дозволить практично обійтися без імпорту. У РФ вже розробляється відповідна державна програма й впливаються чималі інвестиції в бурякоцукрову галузь задля найшвидшого досягнення «солодкого самозадоволення».

Україна прагне випередити «сестру» й декларує про цукрову самодостатність вже наступного року. Далі ми плануємо шороку нарощувати експорт цукру, розраховуючи на ринки СНД, особливо російський. Та чи встигнемо до «закриття дверей»? До того ж Білорусь, виявляється, не лише картоплею славиться, а й високими урожаєм цукрового буряку. Правда, в цій сусідній країні поки що працюють чотири потужних цукрокомбінати (на відміну від 73, що має Україна), але будуватимуть і п'ятий, щоби встигати переробляти солодкі корені, яких шороку все більше й більше.

Про це, зокрема, йшлося на міжнародній науково-технічній конференції цукровиків України «Бурякоцукрова галузь в умовах національного та світового ринків», яка днями відбувалася в Києві в Національному університеті харчових технологій. Вів захід голова правління Національної асоціації цукровиків України (НАЦУ) «Укрцукор» Микола Ярчук. Тож він спочатку поінформував про стан справ у галузі (детальніше про це ми писали в №10, «У цукровій галузі тепліше»), потім запросив до слова радника Президента України Віктора Слауту,

який передав вітання від Глави держави й мовив далі: «Сьогодні весь світ завмер в очікуванні результатів боротьби між цукровим буряком і тростиною. І ми повинні встигнути закріпити й посилити свої позиції на ринку, йдучи вперед».

Сергій Іванов, виконувач обов'язків ректора Національного університету харчових технологій, у своєму виступі згадав, що саме з підготовки фахівців

цукрової галузі розпочав свою діяльність очолюваний ним авторитетний навчальний заклад. І сьогодні, з понад 400 ВНЗ, що діють в Україні, лише цей університет випускає спеціалістів з технології цукристих речовин. «І це не данина традиціям, — підкреслив Сергій Іванов, — це реальна потреба галузі».

А директор Департаменту харчової промисловості Мінагропроду Микола Сичевський

промисловості «Білдержхарчопрому» (Білорусь) Валентин Командиров розповів про досягнення своєї держави в розвитку бурякоцукрової галузі: «Розпочинаючи з 2001 року, ця галузь динамічно розвивається у відповідності до державних програм, маючи належну підтримку з бюджету. Якщо в 2005-му ми переробляли 3 млн. т цукрового буряку, то до 2010 збільшили цей показник на чверть. А нещодавно Уряд одногослоно затвердив чергову державну програму розвитку галузі до 2015 року. І якщо зараз добові потужності всіх чотирьох наших цукрокомбінатів дорівнюють 28 тис. т переробки солодких коренів, то до 1 січня 2016 року плануємо досягти показника у 42 тис. тонн. Але й цього замало, бо цукровий буряк в нас «зростає» швидше, й селяни обіцяють 5,5 млн. т солодких коренів у рік. Тому

постала задача будувати п'ятий цукровий завод».

Чимало часу учасники конференції присвятили розгляду технічних питань удосконалення та модернізації технологій цукрового виробництва, методами енергозбереження, виробництву біопалива з відходів і похідних продуктів цукроваріння. Відбувся й круглий стіл з питань насінництва і буряківництва, на якому окреслені шляхи відродження слави вітчизняного насінництва цукрових буряків.

Як розумієте, сусіди, на ринок яких ми розраховуємо, зможуть і власними силами «насолодити» своє життя. Це станеться, якщо ми забаримося і не запропонуємо їм наш цукор у достатній кількості й за конкурентними цінами.

Юрій МАЛАЙ

констатував: «На превеликий жаль, ми зруйнували насінництво цукрового буряку. Якщо ще донедавна ми засівали 70% українського насіння, то сьогодні — 10%. І перший крок, який ми маємо зробити — відродити насінництво вітчизняного цукрового буряку».

Далі до слова був запрошений заступник голови правління Спільки цукровиків Росії: «Сьогодні в Російській Федерації розробляється проект Програми розвитку АПК до 2020 року. В рамках цього дороговказу вперше окремим блоком визначено підтримку бурякоцукрової галузі. Зокрема, до 2018 року передбачається збільшити виробництво цукру до 5-5,5 млн. тонн. Цієї кількості продукту вистачить для забезпечення власних потреб. Тож ми зможемо до абсолютного мінімуму звести імпорт. У Росії нині в розвиток цієї галузі залучаються значущі інвестиції. Краще платити власним виробникам цукру, аніж спонсорувати імпортом економіку інших країн».

У свою чергу начальник Управління кондитерської

Юрій Заєць, голова ради директорів ICK Group:

— Починати треба з якості цукрового буряку, яка закладається в полі. З хорошого кореня й цукор можна отримати з меншими витратами. Проводячи відповідні дослідження та аналізуючи їх результати, ми розробляємо конкретні рекомендації, як виростити не просто солодкі корені, а саме технологічний цукровий буряк, щоби зварити найкращий цукор, отримавши прибуток. За підсумками аналізу всього технологічного циклу ми визначаємо, на якій стадії цукровики найбільше втрачають.

Далі пропонуємо рішення щодо модернізації тих чи інших ділянок. Передусім це стосується ресурсозбереження й енергозбереження, а також зменшення втрат солодких коренів при зберіганні.

Сьогодні набуло актуальності гранулювання жому задля кормових потреб. Це дозволяє значно зменшити площі під складування й подовжити термін зберігання. Але перед тим, як гранулювати жом, його треба витиснути й висушити. Цей процес потребує додаткового устаткування й чималих капіталовкладень, що стримує прагнення цукрозаводів налагодити виготовлення гранул із жому.

Якщо ж розглядати буряковий жом як сировину для біопалива, то краще його не гранулювати, а отримувати з нього біогаз. Що ж до раціонального твердого біопалива — краще гранул (пелет) із соломи та інших рослинних решток не вигадати. До того ж, через подорожчання вуглеводневих енергоносіїв, попит на пелети стрімко зростає. Відповідно зростає й кількість замовлень на високоефективне й надійне обладнання для виробництва гранул, яке ми виготовляємо. Тож відпочивати не доводиться...

Об'єднуються проти африканської чуми

Африканська чума – найнебезпечніша хвороба свиней, від якої не існує ліків і вакцини. Зараження нею свиней означає знищення всього поголів'я в епіцентрі інфекції, що, відповідно, призводить до непомірних збитків як для сільгосппідприємств, так і загалом економіки країни.

Днями питання трансграничного співробітництва ветеринарних служб України та Російської Федерації з контролю і профілактики африканської чуми свиней обговорювали в Києві на навчально-практичному семінарі, організованому FAO. У навчанні взяли участь експерти з ветеринарії та тваринництва субрегіонального офісу FAO по Центральній та Східній Європі, державні ветеринарні інспектори Росії, України, Молдови, Польщі, Білорусі. «Актуальність обговорюваних проблем зумовлена тим, що африканська чума свиней стала реальною загрозою для аграрного комплексу не лише Росії, але й її найближчих сусідів», – підкреслив національний консультант FAO в Україні з питань ветеринарії Олександр Вержиковський.

Сьогодні проблема африканської чуми свиней для європейського континенту є дуже болючою. З цього питання вже проведено низку конференцій за участі фахівців FAO. Останній захід, який пройшов 3-4 лютого, зібрав у Будапешті всіх головних державних інспекторів ветеринарної медицини країн трансграничних частин Європи. Вони обговорювали питання можливого розповсюдження африканської чуми свиней, швидкості її розповсюдження територіями і можливі наслідки. Зважаючи на серйозність ситуації, голова Держветфітослужби України Іван Бісюк виступив з пропозицією провести наступне обговорення проблеми африканської чуми в Україні.

«Якщо немає африканської чуми на території України, це не означає, що її бути не може і що наша держава забезпечена від цього, – зазначив Іван Юрійович. – Не можна недооцінювати цю хворобу. Бо африканська чума здатна нанести значні економічні та політичні збитки

країні».

За словами епідеміологів, у разі виникнення випадків захворюваності на африканську чуму закривається вся територія країни, а це насамперед стосується м'яса, м'ясних продуктів, зернових, і до речі, не лише фуражного зерна, а й продовольчого. «Це насамперед вплине на експорт, а наша держава, як ви знаєте, експортує 20 млн. т зерна щороку, – наголосив головний ветлікар України. – І в разі виникнення цієї хвороби, українські товаровиробники зазнають величезних збитків. До того ж існують норми, за якими ферми, де утримувалися хворі тварини, потрібно знищувати, а земля, де розташовані ці приміщення, не допускається в експлуатацію протягом 50 років. Якщо в певному місці зафіксований випадок хвороби, то в радіусі 20-кілометрової зони знищуються всі свині. Тому ми хочемо в нашій країні заострити увагу громадськості на цій проблемі».

За словами спеціаліста з диких тварин Анатолія Волоха, велику загрозу в розповсюдженні африканської чуми становлять дикі кабани. Особливо небезпечний період весною (квітень – травень) та восени (жовтень – листопад), бо саме в цей час можлива найбільша вірогідність контакту диких тварин зі свійськими свинями. Тому вчені

ініціюють прийняття заходів, які б обмежили пересування тварин, зокрема, це стосується приватних мисливських угідь.

Про прийняття заходів, але вже на міжнародному рівні, го-

який у разі виникнення на території країни африканської чуми, регламентує розмір компенсації за знищення свиней.

Президент регіональної комісії Всесвітньої організації

ворив і представник Інституту захисту тварин (м. Володимир, Росія) Сергій Дудніков. Він наголосив, що нині окремі райони РФ вважаються постійно зараженими африканською чумою, тобто вже три роки поспіль на їх територіях фіксуються випадки захворювання свиней на цю хворобу. Кандидат ветеринарних наук висловив думку: існує вірогідність того, що африканська чума може з'явитися і в Україні, бо швидкість розповсюдження хвороби становить близько 350 тис. км за рік. У Росії зараженою вважається територія близько 700 тис. кілометрів. За три роки в РФ було знищено 86 тис. голів свиней.

Якщо говорити про загрозу виникнення в Україні африканської чуми, то голова Держветфітослужби України Іван Бісюк підтверджує: в Російській Федерації сьогодні існує надзвичайна епізоотична ситуація, у зв'язку з чим африканська чума може загрожувати східним областям України, зокрема Луганщині та Донбасу. Тому ця зона перебуває під постійним моніторингом. За словами Івана Юрійовича, поки що приводу для хвилювання немає, але Держветфітослужба країни пильнує ситуацію і, про всяк випадок, уже підготовлено документ,

охорони здоров'я тварин по Європі Нікола Белев теж радить українцям не панікувати,

адже вважає Державну ветеринарну та фітосанітарну службу України однією з найкращих в Європі. Як приклад ефективності роботи Держветфітослужби України пан Белев наводить швидку ліквідацію вірусу пташиного грипу в Криму: державній ветслужбі та МЧС свого часу у короткі терміни вдалося впоратись із захворюванням і уникнути подальшого розповсюдження хвороби.

Наразі Держветфітослужба країни зосереджена на роботі з недопущення занесення африканської чуми свиней. Вже проведено обстеження всього наявного свинопоголів'я на території адміністративних районів, посилено державний ветеринарно-санітарний контроль і нагляд за реалізацією сировини та продукції тваринного походження на організованих ринках, придбано тести-системи для диференціальної діагностики африканської чуми свиней.

Основна увага – здійсненню державного контролю і нагляду на кордоні і транспорті, особливо в місцях, де є пряме транспортне сполучення з епізоотично неблагополучними регіонами.

Відомо, що легше попередити, а не ліквідувати наслідки.

Людмила ЛЕБІДЬ

II Міжнародна конференція
«М'ясне тваринництво України - 2011»
м. Київ, 19 травня 2011 року

- Політика держави в тваринництві, пріоритетні напрями розвитку і бюджетна підтримка. Нові параметри державної підтримки
- Зміни в оподаткуванні сільськогосподарських підприємств загалом, та виробників тваринницької продукції зокрема
- Сучасні умови кредитування
- Структура тваринницького сектору, зміни і перспективи. Розвиток тваринницьких холдингів
- Конкурентоспроможність основних напрямків тваринництва. Ефективність та продуктивність
- Співпраця з ритейлом та умови торгівлі
- Успішний досвід ведення бізнесу.
- Сучасні тваринницькі технології

За додатковою інформацією звертайтеся за тел.:
067-769-86-58, 044-272-16-11

info@agrievent.com.ua
www.agrievent.com.ua www.agribusiness.kiev.ua

Спонсори: ПАТ «КОЗЛІНСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ», КУHN, ТУЛЬЧИН

Генеральний новинний партнер: INTERFAX-UKRAINE
Генеральний інформаційний партнер: 24
Генеральний інформаційний партнер: РБК
Генеральний інформаційний партнер: UBC
Генеральний інформаційний партнер: АГРАРНИЙ ТИЖДЕНЬ

Животноводство: потенциал далеко не исчерпан

Отсутствие четкой государственной политики, необходимость серьезных инвестиций и желание инвесторов как можно скорее вернуть вложенные средства были и остаются краеугольными камнями развития животноводства в Украине. Недавно Донецк на несколько дней стал для украинских специалистов этой отрасли и зарубежных гостей центром показа современных технологий и площадкой для жарких дискуссий.

На протяжении многих лет аграрный сектор экономики Донецкого региона и Украины в целом шаг за шагом преодолевает трудности затянувшегося перехода от совхозно-колхозной системы к рыночной. И если в выращивании зерновых нам удалось выйти на стабильные, а иногда и рекордные показатели, то полностью обеспечить себя продукцией животноводства нам пока так и не удалось.

Скорость возврата

Активизация частных инвесторов в этой сфере АПК позволила в последние несколько лет достичь ощутимых успехов в разведении птицы и свиней. Если говорить о производстве мяса, то с 2000 года вкладывались деньги в развитие птицеводства, с 2006 года — в свиноводство и, наконец, ожидается с 2011-2012 гг. активизация инвестирования в скотоводство. Логика такого поведения инвесторов следующая: выращивание крупного рогатого скота требует гораздо большего периода времени (длительного оборота вложенных средств), нежели выращивание свиней. Ситуация в отношении мяса птицы еще проще. Необходимо было учитывать потребности рынка, в первую очередь, в дешевом мясе (интенсивное промышленное производство птицы решает эту проблему), а также более доступной и поль-

зующейся спросом свинины и лишь затем уже говядины.

В начале текущего года производство мяса в регионе составило 12,5 тыс.т (на 13,6% больше января 2010 года), при этом в агропредприятиях реализация скота и птицы на убой выросла на 25,4%, а в хозяйствах населения — уменьшилась на 4,7%. Поголовье КРС, составив на 1 февраля 141,6 тыс. голов, сократилось сравнительно с аналогичным периодом предыдущего года на 5%. А вот количество свиней увеличилось на 10,8% (508,9 тыс. голов). Выросло и поголовье птицы до 14,1 млн. голов (+7,4%).

Проблемы нестабильности

Данные статистики свидетельствуют: роль крупных животноводческих хозяйств,

использующих современные технологии, растет с каждым годом. А вот частные товаропроизводители сдают свои позиции. Об этом и говорили животноводы, к примеру, на международной конференции «Свиноводство — 2011» и «Молочная империя — 2011», проходивших в Донецке. Более 200 человек — представителей фирм-производителей оборудования, комбикормов, очистных сооружений и, конечно же, самих животноводов из разных стран мира, собрались в регионе, чтобы обменяться достижениями. К слову, опыт Испании, Чехии, Германии, стран Балтии не первый год используют постоянные участники конференций в своей работе.

Интересно, что сами животноводы среди главных про-

блем этого сектора АПК называют не столько отсутствие государственной поддержки, сколько крайне нестабильную ценовую ситуацию на зерновые и продукцию животноводства. Это характерно как для отрасли свиноводства, так и для молочной отрасли.

фактором развития производства крупного рогатого скота в Украине, по мнению самих животноводов, является то, что принятие решений чаще всего зависит от экономистов, а не от аграриев. В результате производство КРС, где от этапа вложения средств до реаль-

«Чтобы выстраивать стратегию развития и внедрять те технологии, о которых мы слышим здесь на конференции, нам (производителям мяса) необходимо иметь возможность минимально прогнозировать: как будет развиваться ситуация на рынке хотя бы в течение года, — отметил заместитель генерального директора компании «Пиг фарм» (Донецкая область) Андрей Атаманов. — А при постоянном изменении цен на мясо, зерно, а соответственно и корма, мы этого делать не можем. Одна из последних неприятностей — диоксиновый скандал в Германии. В результате там начали массово забивать свиней, а мясо активно перенаправлять в том числе и на украинский рынок, что не замедлило сказаться на внутренних закупочных ценах. Да, мы вкладываем средства в развитие, используем лизинговые программы, которые предлагают иностранные компании — производители оборудования, но выйти на уровень европейских свиноводческих хозяйств нам не удастся. Уже работают крупнейшие отечественные компании по иностранным технологиям. Они, кстати, контролируют около 40% рынка. Но это масштабные иностранные инвестиции или диверсификация бизнеса крупных промышленников».

Главным сдерживающим

фактором развития производства крупного рогатого скота в Украине, по мнению самих животноводов, является то, что принятие решений чаще всего зависит от экономистов, а не от аграриев. В результате производство КРС, где от этапа вложения средств до реаль-

ной отдачи проходит около 3 лет, сдерживается в угоду более динамичным направлениям — свиноводству и птицеводству. Хотя современные комплексы по выращиванию КРС в Украине уже существуют и достаточно успешно работают. В то же время активное развитие животноводства сопряжено с рядом сложностей. В частности, по словам производителей очистного оборудования, большинство современных отечественных хозяйств задумываются над вопросом утилизации отходов не на этапе строительства производственных мощностей, а лишь когда их к этому принуждают местные органы власти или контролирующие структуры. Такой подход не только требует дополнительных затрат, но и представляет угрозу для жизни и здоровья населения. «У нас главная проблема заключается в том, что законы и нормативы чаще всего пишутся, чтобы их обходить. А их нужно строго соблюдать», — сетует менеджер компании — производителя очистного оборудования «Эк-бит».

Как бы там ни было, а потенциал отрасли животноводства нашего АПК еще далеко не исчерпан, тогда как в развитых европейских странах производство практически достигло своего максимума.

Максим ЛЕОНИДОВ

Офіційний дистрибутор на Україні

УКРВЕТСОЮЗ

**АМІНОВІТАСОЛ
ТА ВІТАСОЛ МУЛЬТИ**

Підвищення продуктивності та яйценосності,
швидкий набір ваги,
максимальний потенціал зросту
для всіх видів сільськогосподарських тварин та птиці.

Незамінний продукт
в фермерському
господарстві!

04074, м. Київ,
вул. Автозаводська 2, корп. 18
тел./факс.: (044) 501-44-28
(багатоканальний)
моб.: (067) 513-72-81, (067) 236-51-57

3 «Мортаделем» до Європи

Агрофірма «Мортадель» першою в СНД завезла, адаптувала та успішно використовує канадську генетику і технології у свинарстві. Нещодавно ця авторитетна організація зі світовим ім'ям відкрила своє представництво в Україні.

порід. Чисельність стада — 40 тис. голів. На Російській агропромисловій виставці «Золота осінь — 2010» кнур породи дюрк був відзначений золотою медаллю.

— Як би Ви оцінили стан племінної роботи в господарствах України?

— 95% ваших свиней потребує заміни. Тому пропозиції Селекційно-генетичного центру «Мортадель» є

культурних традицій, обумовлених існуванням колись єдиної держави;

* відсутність мовного бар'єру, що дозволяє фахівцям вільно обговорювати професійні проблеми;

* перевіреним і адаптованим проектом унікальної технології будівництва свиноферм під ключ;

* тварини центру (породи ландрас,

— На Ваш погляд, наші виробники усвідомлюють актуальність зміни ставлення до племінної справи в своїх господарствах?

— Розуміння є. Та реальних кроків, які би могли засвідчити наміри, — обмаль. Словами ситуацію не зміниш.

— У чому ж причини недооцінки селекційного чинника успіху?

— Передусім — низька обізнаність. І, звісна річ, — фінанси, що «співають романси». Інколи здається, що люди, які вирішили організувати свою справу в свинарстві, не розуміють: без належної племінної роботи — нічого не вийде.

— З чого радите починати?

— Зателефонувати нам. Приїхати. Ознайомитися з нашим досвідом й особливостями та перевагами порід племінних свиней, які ми пропонуємо. Обрати племінних тварин, які ми пропонуємо...

— Зачекайте, але ж за ваших породистих високопродуктивних тварин треба заплатити, і немало. А грошей не вистачає...

— Ми беремо передоплату 30%, а обрана фахівцем свинка поки побуде на карантині. Протягом місяця господар сплатить решту грошей і забере свою «обраницю».

— Що би Ви побажали нашим тваринникам?

— Передусім достатньо грошей на наших племінних тварин, які пройшли перевірку часом і ринком. А це саме ті породи, які нині вирощують світові законодавці мод у м'ясному скотарстві. Тож я не сумніваюсь, що українські свинарі дуже швидко стануть не лише нашими надійними партнерами, а й щирими пропагандистами. Бо зростатимуть, як і ми зростаємо...

Спілкувався

Володимир ШАПОВАЛОВ

фото

Романа РОДИНА

Тепер бажаючим не доведеться їхати за три моря, щоб придбати найкращих племінних свиней, а потім складно й довго при звичаювати їх до наших умов. Високопродуктивні канадські ландраси, йоркшири, дюрки вже адаптовані до умов нашого простору завдяки зусиллям Селекційно-генетичного центру «Мортадель».

— Звичайні свині в Україні є, та серед них немає таких, що потрібні переробнику, — з цих слів розпочав розмову зі мною віце-президент, уповноважений представник в Україні Селекційно-генетичного центру «Мортадель» Віталій Новіков. — Сьогодні ж у пошані споживача м'ясо беконних порід, з тоненьким прошарком сала. Саме такий продукт потребує ринок. Це один бік справи. А по-друге, поголів'я, яке утримують у більшості українських агрогосподарств, набирає вагу вдвічі довше ніж у Європі, та ще й їдять ці тварини вдвічі більше. Отже, про ефективність такого свинарства можна лише мріяти. Ми прагнемо запропонувати Україні племінне поголів'я та технології, щоби, скориставшись накопиченим нами досвідом і потенціалом, ваші виробники мали шанс докорінно змінити на краще продуктивність і якість свого стада свиней.

Довідково: ТОВ Агрофірма «Мортадель» в Олександрівському районі Володимирської області входить до агрокомплексу, заснованого в 1991 р. Миколою Агурбашем. Окрім агрофірми, комплекс об'єднує забійний завод, м'ясокомбінат, мережу роздрібних магазинів, будівельну компанію в Московській обл-асти. М'ясна продукція «Мортадель» — виробни преміум-класу, що завоювали 160 золотих і срібних медалей, 25 дипломів вищої якості, 14 Гран-прі, а в 2006 році сама компанія отримала звання «Кращий російський бренд».

Агрофірма має 3000 га ріллі. На майданчику в 65 га за канадськими технологіями і з канадським поголів'ям уже працюють вісім ультрасучасних свинокомплексів. До кінця року планують запустити ще чотири. У 2009 році агрофірма «Мортадель» отримала статус племзаводу з розведення порід ландрас, дюрк, йоркшир. Нині на свинокомплексі 3000 чистопородних свиноматок цих

вкрай корисними для вашої держави, якщо вона дійсно бажає розвинути власне свинарство до європейського рівня.

— Ви розводите ландрасів, йоркширів і дюрків. Чому саме такий вибір?

— ландрас, йоркшир і дюрк — уже класика жанру, аксіома. Вони беруть участь у будь-яких системах схрещування та гібридизації свиней в усьому світі. Якби поставити чистопорідних

дюрк, йоркшир) мають високий статус здоров'я і відповідають показниками кращих світових стандартів сучасного свинарства.

Це досягнення живої маси 100 кг у середньому за 155 днів, товщина шпиків на 6-му і 7-му грудних хребцях 14-15

мм, конверсія корму — 2,4 од.;

* наявність висококваліфікованих фахівців (10 кандидатів наук і 2 доктора) — мобільних, активних, здатних вирішувати найскладніші зоотехнічні та ветеринарні проблеми;

* цілі компанії високі, помисли чисті, ми любимо свою роботу і своїх тварин.

тварин різних порід і селекційних програм однакового віку та стартової ваги в ідентичні умови утримання і годівлі, не сумніваюся, що ландраси та йоркшири саме канадської селекції залишили б усіх інших позаду. У системі розведення ми використовуємо дюрка, а не, скажімо, п'єтрена, бо останній має ген-стрес чутливості, що завдає особливого клопоту при великотоварному виробництві. Навіщо нам заносити у стадо те, що не потрібно виробникові ковбаси — бліде, ексудативне м'ясо?

Довідково. Є шість вагомих підстав, що дозволяють вважати Селекційно-генетичний центр «Мортадель» ідеальним партнером для опанування сучасної технології в Україні:

* спільність території, соціально-

Фітосанітарний стан та прогноз розвитку шкідливих організмів у 2011 році

Початок статті, читайте, будь ласка, в №№ 8-9 нашої газети.

Озиму пшеницю протягом вегетаційного періоду заселяли і пошкоджували хлібні клопи та жуки, жужелиця, п'явиці, цикадки, трипси, злакові попелиці та мухи, пильшики, листокрутки інші шкідники.

Відчутної шкоди завдавав клоп шкідлива черепашка, особливо в осередках Лісостепу та Степу. В період наливу зерна, практично на всіх площах, середня чисельність личинок складала 0,5-2 екз./м², на півдні – до 4,0-8,0 екз./м², осередково – 12,0 екз./м² і більше (Дніпропетровська, Херсонська, Харківська обл.), що перевищувало поріг шкідливості (2-6 екз./м² личинок). У місця зимівлі клопи мігрували в кінці серпня, чисельність їх у лісо-смугах була 1,5-8,0 екз./м², осередково – до 30,0 екз./м² (Миколаївська обл.). Маса самиць і самців, а також співвідношення за статевим індексом свідчать про задовільний фізіологічний стан шкідників і можливість доброї перезимівлі. В поточному році відчутна шкідливість клопів ймовірна, насамперед, повсюдно в степових областях і на півдні Лісостепу.

Перезимували клопи пробу-дяться за прогрівання листяної підстилки до 11-140С і вийдуть на поверхню в місцях зимівлі за

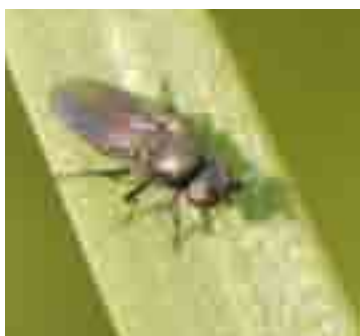
температури 16-170С, масово перелітатимуть на поля озимої пшениці за сталої температури не нижче 18-190С. У господарствах, де поширена шкідлива черепашка, у квітні – травні, особливо у південному Степу в період виходу рослин у трубку за чисельності 2-4 екз./м² (до-

рослі клопи) та у червні в період формування зерна – молочна стиглість за наявності 2-4 екз./м² (личинки) посіви обприскують. Це доцільно проводити, коли 15-30% популяції шкідника знаходиться у стані личинки

III віку.

Небезпечним шкідником озимих культур у Степу та Лісостепу залишається й хлібна жужелиця або турун. Більша чисельність туруна відзначена на посівах, розмішених після колосових, де завдяки беззмінним посівам популяція шкідника

забезпечена кормом протягом розвитку кількох генерацій. В умовах 2010 року в Степу та Лісостепу чисельність хлібного туруна на рівні 0,5-1,5 екз./м², максимально – до 8 екз./м². Це менше ніж торік, але тенденція до збільшення зберігається. Рівень зростання чисельності туруна у 2010 році стримувала засуха у період спарювання та відкладання яєць. Відродження личинок відбувалося у кінці серпня – на початку вересня, активний розвиток спостерігався на озимині впродовж жовтня – листопада, у південних районах Степу тривав до початку грудня. Навесні, після відновлення вегетації озимих у Степу та південних областях Лісостепу, основної шкоди озимим завдаватимуть личинки, що увійшли у зимівлю у II-III віці. Для уникнення накопичення шкідника, особливо у посівах озимини по колосовим попередникам, за необхідності проводять обробки за чисельності личинок 3-4 екз./м². Площі до 40-60 га обробляють суцільно, більше 80 га проводять крайові обприскування.

Домінуючим видом хлібних жуків залишається кузька. Особливо інтенсивно цей шкідник розвивався у зонах Лісостепу і Степу і лише частково на території Полісся. Середня чисельність жуків на полях становила 0,4-1,2 екз./м², у вогнищах – до 8 екз./м².

У 2011 році на посівах зернових колосових культур можливе збільшення кількості шкідника повсюдно, бо більша частина зимуючих личинок II-го року життя. За підвищення чисельності хлібних жуків понад 5 екз./м² у період молочно-воскової стиглості можливо

виникатиме потреба не лише крайового, а й суцільного обприскування полів інсектицидами. Це одночасно є ефективним прийомом захисту і проти інших фітофагів.

Такі шкідники як п'явиці (червона та синя), хлібні блішки, пшеничний трипс, злакові мухи та попелиці, злакова листокрутка в весняно-літній період вегетації загалом розвивалися за допорогової чисельності. В осінній період погодні умови були сприятливі для розвитку і живлення злакових мух, попелиць, цикадок. За невисокої чисельності шкідниками було заселено до 8% рослин. Навесні за сухої теплої погоди можливе наростання їх чисельності та шкідливості, а за ранньої весни і позитивних температур можливе зростання чисельності попелиць. Тому у період відновлення весняної вегетації – кушення (II-III етапи) проводять ранне весняне боронування посівів впоперек рядків у залежності від стану посівів. Регенеративне прикореневе підживлення азотними та іншими мінеральними добривами з додаванням мікроелементів.

Майже повсюдно, в усіх зонах вирощування культур, в умовах вегетаційного періоду минулого року склалися сприятливі погодні умови для їх розвитку. Борошниста роса в період весняного відновлення

вегетації проявилась повсюдно, наростання хвороби відбувалось до фази прапорцевого листка, надалі розвиток хвороби стримувала жарка посушлива погода. Найбільш поширена хвороба була у західних і центральних областях. Саме там, у першу чергу, проявиться хвороба весною. За сприятливих погодних умов слід очікувати ураження від слабого до помірного, в загущених посівах і на площах ранніх строків сівби – до сильного. Проти хвороби обприскують фунгіцидами у фазу виходу в трубку (V-VI етапи) за ураження 1% листя.

Значного поширення набуло захворювання септоріозу листя. В останні роки це найбільш шкідлива хвороба озимої пшениці, особливо на посівах після стерньових попередників. Поширюється за температури +9-280С. Ураженню сприяють часті дощі та тривалі роси. При підвищеній температурі і великій сухості повітря інфекція зберігає життєздатність більше 3-х місяців. У вегетацію 2010 року септоріоз уразив площі посівів озимої пшениці повсюдно, ярої пшениці – на 37% площ, ярого ячменю – на 44%, озимих ячменю і жита – на 5-11% площ. Масового розвитку хвороба досягла у фазу формування зерна. Найбільше – в Поліссі та Лісостепу за більшого випадання дощів, ніж у Степу. У 2011 році, за умов теплої дощової погоди в фазу виходу рослин у трубку – формування зерна, можна очікувати від помірного до епіфітотійного рівня розвитку в Поліссі та Лісостепу, в Степу – від слабого до помірного. Обприскують фунгіцидами у фазу виходу в трубку (V-VI етапи) за ураження 3-5% листя.

М.М. ГАВРИЛЮК,
академік-секретар Відділення рослинництва Національної академії аграрних наук України,
академік НААН;
В.П. ФЕДОРЕНКО,
директор Інституту захисту рослин НААН, академік НААН;
С.В. РЕТЬМАН,
заступник директора ІЗР НААН, д. с.-г. наук;
Т.М. НЕВЕРОВСЬКА,
зав. відділом прогнозу ІЗР НААН

ВОСЬМА МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ

blackseagrain
ЗЕРНО 2011
ПРИЧОРНОМОР'Я

**ЧОРНОМОРСЬКИЙ РЕГІОН:
ПЕРЕЗАВАНТАЖЕННЯ.
МІСЯ ЗДІЙСНЕННЯ.**

13-14 квітня 2011 р., InterContinental, Київ, Україна

Реєструйтеся на сайті: www.ukragroconsult.com

ТЕМИ ДЛЯ ОБГОВОРЮВАННЯ:

- Посилення регіонального фактору на світовому аграрному ринку
- Чорноморський регіон і задоволення зростаючого попиту на продукти харчування
- Попередні підсумки сезону 2010/11 рр.
- Сезон 2011/12 р.р. - стабільність або подальше коливання на глобальних ринках зерна та олійних?
- Аграрний сектор Чорноморських країн: фактори зростання
- Прогноз врожаю зерна та олійних культур у 2011 році в Україні, Росії, Казахстані
- Ринки капіталу як найважливіший фактор розвитку сільського господарства
- Нові джерела фінансування аграрного сектору
- Аграрні холдинги в розвитку сільського господарства Чорноморського регіону
- Китай та Індія - вплив на глобальний попит на зерно, олійні культури та рослинні масла
- Маржа зерна та олійних, структура посівів у 2011-13 рр.
- Доступ до нових ринків та вдосконалення експортної логістики

Тел./Факс + 380 44 451 4634, agro@ukragroconsult.org

ОРГАНІЗАТОР: **УкрАгроКонсалт**
ГЕНЕРАЛЬНИЙ СПОНСОР: **GLENCORE**
СЕРНА
ЕКСПЛУАТАЦІЙНИЙ СПОНСОР: **CRÉDIT AGRICOLE CIB**

СПОНСОРИ: **YITERRA**
МЕДІА ПАРТНЕР: **АГРАРНИЙ ТИЖДЕНЬ**

Продовження теми – в наступних номерах.

Щоб щедро вродила картопля

Картопля, беззаперечно, найпопулярніший продукт нашого столу. Фізіологічна норма її споживання на одну людину в середньому становить 110 кг на рік. Щоб забезпечити українців картоплею для харчування, достатньо 5-6 млн. тонн. Торік у країні було вирощено 18,7 млн. т «другого хліба» (урожайністю 13,2 т/га).

Тож, здається, корені-плоду вирощується цілком достатньо. Та щоб забезпечити її виробників доброякісним насіннєвим матеріалом, тваринництво – висококалорійним кормом, а переробну промисловість – сировиною, Україні потрібно виробляти до 22 млн. т картоплі. А середня врожайність повинна складати 15-16 т/га.

Кожного року у нас висаджують 1,4-1,5 млн. га картоплі. Найбільш сприятливі агрокліматичні умови для її вирощування – зона Полісся і Лісостепу, де посіви культури розміщені на 77% площ. Решту картоплі вирощують у посушливій степовій зоні на зрошуваних землях. Більше 90% займають площі від кількох соток до 3-5 гектарів. При цьому лише на незначній частині посівів збирають урожай бульб більше 25-30 т/га, а середній по країні роками не перевищує 12-13 т/га.

Які ж основні причини низьких урожаїв? Перш за все, недотримання строків сортооновлення і сортозаміни, висаджування старих низьковрожайних сортів і виродженого садивного матеріалу, недостатнє і нерациональне удобрення, пізні строки садіння, забур'яненість та зрідженість посівів, некаліфікований захист від шкідників і хвороб, порушення оптимальних умов зберігання насіннєвого матеріалу.

На основі багаторічних досліджень, проведених фахівцями Інституту картоплярства НААН, хочемо надати аграріям короткі рекомендації з умов зберігання, способів передсадивної підготовки бульб, весняної підготовки ґрунту і садіння.

Сорти картоплі. Сорти відіграють основну роль у підвищенні врожайності та валового виробництва бульб. За скоростиглістю вони поділяються на 5 груп: ранні, середньоранні, середньостиглі, середньопізні та пізньостиглі.

Ранні сорти мають вегетаційний період 80-90 днів. До них належать нові столові сорти: Дніпрянка, Жеран, Загадка, Подолянка, Серпанок, Скарбниця, Тирас.

Середньоранні формують товарний урожай за 100-115 днів. До цієї групи відносяться: Забава, Завія, Левада, Оберіг, Фантазія.

Середньостиглі сорти мають вегетаційний період 115-125

днів. Це столові сорти: Багряна, Билина, Віриня, Довіра, Звіздаль, Лелека, Надійна, Слов'янка, Явір.

Середньопізні формують товарний урожай за 125-140 днів. До цієї групи відносять сорти різного господарського призначення: Дорогинь, Поліська ювілейна, Поліське джерело, Промінь, Тетерів, Червона рута.

Всі ці сорти картоплі занесені до Державного реєстру сортів рослин України після 2000 року. І щоб отримувати сталий якісний врожай, насіннєвий матеріал сортової картоплі варто заповувати в дослідних господарствах Інституту картоплярства та його мережі, в опорних пунктах і в спеціалізованих магазинах.

Зберігання насіннєвої картоплі. Період зберігання картоплі (від збирання врожаю до садіння в ґрунт) триває майже півроку. Якість зберігання залежить від сорту, умов вирощування та збирання врожаю.

В основі лежкості бульб закладена їх біологічна властивість – після збирання тривалий період перебування у стані глибокого фізіологічного спокою. Тривалість цього стану залежить від сорту, а також від умов вирощування та від температурного режиму. Сорти картоплі різняться за тривалістю періоду спокою. Ранні – менш тривалий, ніж середньо – та пізньостиглі. Невеликі за розміром бульби

мають більш тривалий період спокою, ніж великі.

Насіннєвий матеріал картоплі нині зберігають у типових сховищах, де автоматично регулюються температура та відносна вологість повітря, або у пристосованих сховищах і звичайних погребках. Насіннєві бульби потрібно зберігати окремо від основного врожаю за температури повітря +3-4 С та відносною вологістю 85-95 відсотків.

Важливу роль в період зберігання відіграє вологість повітря. При низькій вологості бульби починають в'янути, їх уражують хвороби. Висока вологість – понад 95% – призводить до утворення крапельно-рідинної вологи на поверхні бульб. Вологість повітря у сховищах повинна бути настільки високою, щоб бульби були тургорними і настільки низькою, щоб обладнання, стіни, стеля були сухими і виключалась можливість конденсації вологи та зволоження бульб, що зберігаються.

Мабуть, жодна з культур, так як картопля, не потребує в сховищі термометра. За температури вище +5 С починається ріст паростків, а нижче 0...-1 С бульби підмерзають. У більшості селянських господарств картоплю зберігають у підвалах і погребках. Найкращі підвали – з двома вентиляційними отворами. Робити підвала або погріб без вентиляції – неприпустима помилка: при застоюванню повітрі неможливо

регулювати температуру і вологість.

Якщо насіннєві бульби нормально зберігаються, немає потреби перебирати їх узимку. Ближче до весни бульби починають пробуджуватись, проростають, і настає час підготовки насіннєвого матеріалу до садіння.

Підготовка садивного матеріалу. Згідно з держстандартом, садивні бульби повинні бути цілими, здоровими, сухими, чистими, типовими за формою для даного сорту. Не допускаються бульби, уражені сухою та мокрою гнилями, роздавлені, з обідраною шкіркою. Загальна кількість пошкоджених і уражених хворобами бульб, відповідно до стандарту, не повинна перевищувати 7%.

Бульби не повинні бути пророслими. Щоб одержати високоякісний насіннєвий матеріал, садити бульби з обламаними паростками не можна. Наші дослідження доводять: одноразове обламування паростків бульб призводить до збільшення тривалості досходового періоду на 7-8 днів, зниження польової схожості та густоти насаджень на 6-7%, урожайності – на 2-3 т/га. При дворазовому обламуванні паростків відмічено істотне збільшення тривалості досходового періоду на 13-16 днів, зменшення схожості та густоти насаджень на 27-30% і урожайності на 6-7 т/га.

Обламування наявних паростків є вимушеним під час їх

сортування. Тому важливо не допустити проростання бульб у сховищах і продовжити період їх спокою до початку підготовки до садіння (оптимальні умови зберігання картоплі).

Шкода від обламування паростків пов'язана не лише зі зниженням урожайності, а й з великими затратами на перебирання картоплі. Пророслі бульби практично неможливо сортувати машинами.

Важливий прийом підготовки садивного матеріалу – калібрування бульб на фракції. Відбір за розміром має велике значення для забезпечення нормального технологічного процесу садіння.

Для прискорення появи сходів і підвищення урожайності картоплі застосовують різні способи пророщування. Найбільш поширені: світловий, тепловий і комбінований. При світловому на бульбах утворюються короткі паростки. Цей спосіб трудомісткий, потребує спеціальних приміщень і його застосовують в основному для одержання ранньої продукції. Бульби пророщують на світлі у приміщеннях або плівкових теплицях, де можлива достатня вентиляція при температурі 12-15 С вдень і 4-8 С вночі й відносною вологістю повітря 85-90%. При світловому пророщуванні користуються сонячним світлом і звичайними лампами 60-70 Вт на 1 м2 площі, зайнятої бульбами. Пророщування проводять протягом 20-30 і більше діб.

Комбінований спосіб застосовують для вигонки ранньої продукції картоплі. Спочатку бульби ранніх сортів картоплі пророщують світловим способом, а потім дорощують у ящиках, пересипаючи кожний шар бульб зволуженим торфом, тирсою або перегноем-сипцем. Головна умова такого пророщування – тепло і вологість маси. За 10-12 діб на бульбах утворюються корінці, що значно прискорює появу сходів і формування врожаю. Необхідно пам'ятати: пошкодження і обламування паростків бульб під час садіння зводять нанівець величезні витрати і весь процес пророщування.

Микола ШАРАПА,
завідуючий
відділом технології
Інституту картоплярства,
кандидат с.-г. наук

Продовження теми – у наступному номері.

Обрізування насаджень яблуні напровесні

Обрізування плодкових дерев – обов'язковий агротехнічний захід, який потрібно проводити щороку. З його допомогою формують скелет крони у молодих дерев, закладають плодіву деревину, створюють у кроні сприятливі умови для плодоношення, регулюють ріст і плодоношення, а у період старіння дерев – омолоджують крону, відновлюючи вегетативний приріст та підтримуючи урожайність і високу якість плодів.

Підтримуюче обрізування з прорідженням крони дерев яблуні

Обов'язковою умовою є і дотримання високого агрофону, коли рослини перебувають у гарному фізіологічному стані. Лише тоді обрізування дерев дасть позитивний результат. Іншими словами, обрізування саду, який погано або зовсім не доглядається, справа невдячна і недоцільна.

Формуюче обрізування проводять для швидкого утворення продуктивної крони, це може тривати 2-6 років. Час формування залежить від типу підщепи, сорту, схеми садіння, запланованої форми крони. Чим слабша сила росту підщепи, а в подальшому дерева, тим менше його обрізають, і навпаки. Постійне укорочування центрального провідника і скелетних гілок у молодому віці викликає інтенсивний ріст дерев у довжину і ширину. Скелетна частина крони стає більш міцною і може витримувати значне навантаження плодами в майбутньому.

Під час формуючого обрізування для ослаблення процесів росту і прискорення плодоношення застосовують додаткові способи формування, такі як відгинання пагонів. У наближених до горизонтального положення пагонів гальмується ріст і прискорюється закладання плодкових бруньок. Однорічні гілки підв'язують після цвітіння, щоб не викликати відростання значної кількості жирових пагонів. Пагони поточного року

підв'язують у другій половині літа, щоб не спричинити повторного вертикального росту верхівки.

Час проведення формуючого обрізування залежить від його мети. Якщо потрібно отримати відростання пагонів (викликати або підсилити ріст), обрізування проводять якомога раніше, у січні – лютому; якщо ж пригальмувати – то пізніше, у березні – квітні.

Підтримуюче обрізування проводять у повністю сформованих дерев для утримання заданих розмірів крони і покращення її освітлення. Прийом полягає в проріджуванні гілок, тоді повітря і світло добре проникає в глибину крони, що покращує якість плодів. Під час обрізування гілки видаляють повністю (на кільце) або переводом на бічне розгалуження. Низько розміщені гілки видаляють повністю. У цей час крона знаходиться в стані рівноваги, коли процеси росту урівноважуються плодоношенням.

Сильно загущені крони, які декілька років поспіль не обрізали, проріджують сильніше. У старих за віком кронах дерев основним принципом є осмислене видалення великих гілок,

а не часте укорочення всіх маленьких, обростаючих гілок. Потрібно проріджувати рідко, але на більшу довжину. При цьому видаляють відмерлі, пошкоджені шкідниками та уражені хворобами, невдало розміщені (всередину крони, паралельно і близько до інших) гілки. Вертикальні гілки на центральному провіднику і скелетних гілках видаляють повністю, якщо їх не залишають для заміни поламаних або старих гілок.

У цілому, при обрізуванні плодосних дерев потрібно витримувати три основних правила.

1. Центральний провідник дерева завжди повинен знаходитись у вертикальному положенні і займати домінуюче положення

тикальну, близьку за діаметром гілку і перевести центральний провідник на неї.

2. Всі бічні гілки, розміщені на центральному провіднику, не повинні за діаметром перевищувати половину діаметра центрального провідника. За цим потрібно ретельно слідкувати протягом усього періоду життя дерева. Якщо упустити цей момент, бічна гілка починає сильно рости, загущувати крону, заходити в крону сусідніх дерев і, найголовніше, одразу ослаблювати ріст центрального провідника. Такі гілки обов'язково потрібно видаляти, якими б гарними вони не були за своїм виглядом, станом і положенням у кроні. Найпростіший спосіб визначити доцільність

стосовуємо для обрізування скелетних гілок, особливо в крупногабаритних дерев. Також видаляють гілки, що відходять вниз від напівскелетних – вони постійно будуть затінені, а отже – непродуктивні.

3. Всі гілки, розміщені у верхній частині крони, за довжиною повинні бути коротші від гілок, розміщених нижче. Цей принцип дозволить зберегти конусоподібну форму крони і забезпечить оптимальні умови освітлення всіх її частин. Таке підпорядкування досить неважко витримати, якщо ретельно слідкувати за наростанням діаметра гілок відносно центрального провідника.

Витримавши ці правила обрізування, можна отримати

Видалення товстих гілок у кроні дерева

Обрізування насаджень яблуні

в кроні. Коли він досяг визначеної висоти, його ріст гальмують, вкорочуючи переводом на бічну (бажано горизонтальну) гілку такого ж діаметру, спрямовану в площину ряду. Якщо центральний провідник втрачено, в основному через виламування і нахил під вагою плодів, потрібно нижче місця зламу вибрати вер-

існування гілки – окомірною оцінити діаметр центрального провідника під гілкою і після неї. За помітної великої різниці гілку видаляють. Крім того, по всій довжині центрального провідника постійно видаляють вертикальні («жирові») пагони.

Цей же принцип підпорядкування за діаметром за-

дерево з добре освітленою крону до самої основи центрального провідника (рис. 1, 2).

Зимове обрізування дерев потрібно проводити за середньодобової температури повітря не нижче – 12о С (для запобігання підмерзання і розтріскування тканин на зрізах). А щоб максимально уникнути пошкоджень дерев низькими температурами, обрізування доцільно проводити напровесні – у березні – квітні – гострим, незараженим інструментом. Всі зрізи, більші 1,5 см за діаметром, бажано відразу зафарбувати водоемульсійною фарбою, до якої попередньо додають незаражувач, наприклад, 1% мідний купорос.

Володимир ОСАДЧИЙ,
Віталій МАНЗІЙ,
доценти кафедри плодівництва і виноградарства
Уманського національного університету садівництва

Здобутки нобелівських лауреатів реалізовані в Україні

Протягом останніх 15 років велика увага в світі приділяється виділенню з клітин еукаріотів та визначенню біологічної активності малих регуляторних РНК (RNAi – RNA interference). За відкриття у рослин їх антинематодних властивостей вченим Andrew Fire та Craig Mello у 2006 р. було присуджено Нобелівську премію в галузі фізіології та медицини.

В багатьох випадках на масову інфекцію (при епізоотії шкідників) у клітинах рослин виробляється недостатньо молекул siRNA проти паразитів і тому, відповідно, не досягається повний захисний ефект. Вчені пропонують 2 підходи підвищення кількості siRNA у відповідь на патогенез:

1) методом введення у клітини додаткового числа генів siRNA шляхом генетичної трансформації; 2) активацією експресії власної клітинних генів синтезу siRNA специфічними індукторами.

На Уладово-Люлинській дослідно-селекційній станції (Вінницька обл.) Інституту цукрових буряків НААН України були проведені дослід з визначення ефективності дії регуляторів росту рослин проти бурякової нематоди в польових умовах інфікованих фонів.

В дослідях застосовували допосівну обробку насіння новими регуляторами росту рослин: Радостим, Радостим-Супер, Біолан, Біоген, а у фазі 6-8 листків цукрових буряків проводили обприскування рослин регуляторами росту Біолан-Екстра (50 мл/250л води на 1 га).

Ефективність дії регуляторів росту рослин проти бурякової нематоди в прикореневому ґрунті визначалася у відсотках за різницею між допосівною чисельністю бурякової нематоди у ґрунті та щільністю її популяції після розвитку першого покоління.

Облік урожаю цукрових буряків проводили шляхом зважування всіх коренеплодів з кожної ділянки і перераховували на гектар посіву.

Цукристість коренеплодів визначали на поточній лінії «Венема» методом

холодної дегесції в умовах дослідної станції.

За результатами лабораторного аналізу відібраних зразків ґрунту встановлено, що допосівна чисельність бурякової нематоди на дослідних ділянках становила у середньому 4647 яєць та личинок (я+л)/100см³ ґрунту, тобто у 23 рази перевищувала економічний поріг шкодочинності нематоди (200 я+л/100 см³ ґрунту).

Результатами досліджень встановлено, що ефективність дії регуляторів росту рослин за обробки ними насіння цукрових буряків та обприскування в період вегетації проти бурякової нематоди неоднакова і коливалася у межах від 22,4 до 74,2%.

Високу ефективність дії у зниженні чисельності бурякової нематоди отримано при застосуванні регулятора росту Радостим-Супер. Чисельність нематоди у ґрунті в даному випадку знизилась з 4375 до 1131 я+л/

стра) посівів цукрових буряків у фазі 6-8 листків чисельність бурякової нематоди в ґрунті знижується на 22,4-74,2%, що

Як свідчать отримані результати, Радостим-Супер різко підвищує синтез siRNA, а інфікування рослин нематода-

«За даними наукової перевірки, згідно наказів Мінагрополітики, найбільш ефективними визнані біостимулятори державної установи «Агробіотех» НАН України, які підвищують врожай різних культур на 12-22% при окупності витрат в десятки, сотні разів.»

дозволяє підвищити врожайність коренеплодів цукрових буряків, цукристість та збір цукру.

При проведенні лабораторних дослідів ми виходили з того, що уражен-

ми, навпаки, різко знижує синтез цього класу RNA. Нематодна інфекція знижує синтез власної клітинних siRNA, який значно підвищується при стимуляції регулятором росту та розвитку рослин Радостим-Супер. Але цей прискорений ріст пригнічується личинками і в той же час підсилюється синтез захисних антинематодних siRNA з комплементарною структурою до mRNA нематод.

5-денні проростки рослин інкубували з Na₂HP³³O₄ протягом 1 год. в чашках Петрі. Регуляторні siRNA – антисенсові, комплементарні до mRNA, виділяли по розробленій нами методиці одержання високоочищених нативних препаратів siRNA. Аліквоти радіоактивних siRNA вміщували на нітроцелюлозні підложки з послідовним підрахунком радіоактивності.

Висновки: сукупність одержаних результатів демонструє, що використання створених в ДП «Міжвідомчий науково-технологічний центр «Агробіотех» НАН України регуляторів росту рослин підвищують імунітет рослин проти нематодної інфекції і що цей біологічний ефект досягається підсиленням синтезу малих регуляторних siRNA, споріднених (комплементарних) до структури mRNA нематод. Внаслідок чого блокується трансляція нематодних mRNA, що й призводить до значної загибелі личинок паразитів.

Ці технології вже є реальністю для багатьох аграріїв України і крокують на експорт.

Сергій ПОНОМАРЕНКО,
директор ДП МНТЦ «Агробіотех»;
Василь САБЛУК,
доктор с.-г. наук,
Інститут цукрових буряків НААНУ;
Анатолій ГАЛКІН,
доктор біол. наук,
Інститут біоорганічної хімії та нафтохімії НАНУ

Таблиця 2

Вплив регулятора росту Радостим-Супер на включення Na₂HP³³O₄ в siRNA в клітинах 5-денних проростків цукрового буряку, інкубованих і неінкубованих з нематодами

№	Варіанти дослідів	імп/хв
1.	Контроль (проростки рослин, ікубовані на водному середовищі)	2680 ± 98,0
2.	Проростки, одержані на водному середовищі з Радостимом-Супер	4309 ± 121
3.	Проростки, вирощені на водному середовищі з личинками нематод	1970 ± 83
4.	Проростки, вирощені на водному середовищі з Радостимом-Супер і личинками нематод	3760 ± 112

Таблиця 1

Вплив регуляторів росту рослин на продуктивність цукрових буряків (УЛДСС, 2010 р.)

Варіант дослідів	Норма витрат PPP, мл/т	Продуктивність культури		
		Врожайність, т/га	Цукристість, %	Збір цукру, т/га
Контроль (насення, оброблене водою)	-	33,6	14,2	4,8
Радостим	250	36,3	15,2	5,5
Радостим-Супер	250	40,0	15,6	6,2
Біоген	250	40,1	15,3	6,1
Біолан	25	35,3	15,2	5,4

100 см³ ґрунту або на 74,2%. Дещо нижчу протинематодну дію забезпечила обробка насіння регулятором росту Біоген. Його використання дозволило зменшити щільність популяції паразита у 2,2 рази або на 55,2%. Застосування регуляторів росту Біолан та Радостим забезпечило зниження чисельності бурякової нематоди у ґрунті відповідно на 22,4% та 32,2% або в 1,3-1,5 рази.

На всіх варіантах дослідів із застосуванням регуляторів росту врожайність цукрових буряків та збір цукру істотно перевищували контрольний варіант – відповідно на 1,7-6,5 та 0,6-1,4 т/га (таб. 1). Найвищі ці показники отримано на варіантах, де застосовували регулятори росту Біоген та Радостим-Супер, відповідно цукросировини – 40,3 і 40,0 т/га та 6,1 і 6,2 т/га цукру.

Таким чином результати досліджень показали, що завдяки обробці насіння (Радостим, Радостим-Супер, Біоген, Біолан) та обприскуванню (Біолан-Ек-

стра) організму різними типами патогенів чи паразитами індукуює синтез специфічних до структури їх mRNA пул siRNA, і це дозволило нам припустити, що регулятори росту стимулюють синтез siRNA, завдяки чому здійснюється підвищення імунітету рослин за вказаним механізмом дії siRNA.

В якості модельних дослідів нами були взяті рослини цукрового буряку та бурякова цистоутворююча коренепаразитуюча нематода *Heterodora schachtii*.

Насіння цукрового буряку пророщували на чашках Петрі на безнематодному водному середовищі (контроль) та із суспензією цист нематод, з яких у процесі інкубації при 23°C з'являлись личинки нематод (приблизно на 5-й – 7-й день). У паралельних пробах додавали регулятор росту Радостим-Супер з біозахисним ефектом.

Для дослідів по гібридизації siRNA з mRNA перед одержанням siRNA, її інтенсивно мітили *in vivo* радіоактивно міченим ³³P за допомогою Na₂HP³³O₄. Для дослідів по перевірці її інгібуючої активності в безклітинних системах білкового синтезу ми використовували немічену siRNA.

Контактна інформація:
тел.: (044) 559-66-17,
тел./факс: (044) 558-07-10,
<http://agrobiotech.com.ua>

ЗЕРНОСУШАРНЕ ОБЛАДНАННЯ

ПРОДАЖ
МОНТАЖ
СЕРВІС

моб.: (050)334-13-80, (050)358-35-35
тел.: (044) 379-20-86/8, факс: (044) 379-20-87

ТОВ «Фарм Агро»
оф.908, буд.16-А, вул.Мечникова, м.Київ, 01601, Україна
e-mail: farmagro@i.com.ua, www.farmagro.kiev.ua

ТОВ НВП «БІЛОЦЕРКІВМАЗ»
ТЕХНІКА ДЛЯ ЩЕДРОГО ВРОЖАЮ!

АКЦІЯ! Робочі диски найвищої якості за найнижчою ціною
Прямі поставки сировини з металургійних комбінатів
Високоякісна сталь 65Г

Робочий диск
Остерігайтесь підробок!
Оригінальні запасні частини мають клеймо БМЗ

Навісні АГ
для тракторів потужністю 35...80 к.с.

на диск 15% знижка

315 грн
~~351,19 грн~~

Дискові агрегати

Причіпні УДА
для тракторів потужністю 60...380 к.с.

Виготовлення дисків під замовлення

Термін дії акції обмежений

ТОРГОВІ ПРЕДСТАВНИЦТВА В КОЖНІЙ ОБЛАСТІ УКРАЇНИ. ЯКІСНЕ СЕРВІСНО-ГАРАНТІЙНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ. ВИГІДНІ УМОВИ ПРИДБАННЯ. ЛІЗИНГ. ВЕСЬ АСОРТИМЕНТ ЗАПАСНИХ ЧАСТИН

ТЕЛЕФОН ГАРЯЧОЇ ЛІНІЇ +38 (067) 500-85-36 (цілодобово)

Україна, Київська обл., м. Біла Церква, бул. 1-го Травня, 13
тел.: +38 (0456) 35-15-27, 34-65-71, 39-27-34
www.bcmaz.com.ua, e-mail: bcmaz@bcmaz.com.ua

Товар	Биржа	Страна	Місяць	22.03	21.03	Ізм. / день	15.03	22.02
Ячмінь	ASX	Австралія	Март	220.47	218.89	1.58	205.08	229.37
	BCE	Венгрія	Авг	231.52	229.93	1.60	-	235.77
	WCE	Канада	Март	204.69	204.65	0.04	208.58	207.95
Кукурудза	BCE	Венгрія	Май	260.46	278.52	1.93	-	268.47
	CBOT	США	Май	270.31	270.24	0.08	250.39	271.73
	MATIF	Франція	Іюнь	310.85	317.69	-6.84	277.53	310.81
Фурманка пшениця	BCE	Венгрія	Авг	224.68	223.13	1.55	-	258.37
Продовольствена пшениця	ASX	Австралія	Май	317.56	323.32	-5.76	284.34	337.81
	CBOT	США	Май	265.96	264.92	0.44	245.30	292.53
	MATIF	Франція	Май	319.73	320.53	-0.80	283.45	331.99

Товар	Биржа	Страна	Валюта/Ед. изм.	Місяць	22.03	21.03	Ізм. / день	15.03	22.02
Ячмінь	ASX	Австралія	AUD/MT	Март	218.00	218.00	-	207.00	229.50
	BCE	Венгрія	HUF/MT	Авг	44000.00	44000.00	-	-	47000.00
	WCE	Канада	CAD/MT	Март	200.00	200.00	-	205.00	205.00
Кукурудза	BCE	Венгрія	HUF/MT	Май	53300.00	53300.00	-	-	59600.00
	CBOT	США	US cents/bu	Май	686.60	686.40	0.20	636.00	690.20
	MATIF	Франція	EUR/MT	Іюнь	218.75	224.00	-5.25	196.75	327.50
Фурманка пшениця	BCE	Венгрія	HUF/MT	Авг	42700.00	42700.00	-	-	53500.00
Продовольствена пшениця	ASX	Австралія	AUD/MT	Май	314.00	322.00	-8.00	287.00	338.00
	CBOT	США	US cents/bu	Май	722.20	721.00	1.20	667.60	795.60
	MATIF	Франція	EUR/MT	Май	225.00	226.00	-1.00	203.00	243.00

Культура	Биржа	Страна	Валюта/Ед. изм.	Май	Іюль	Септ	Нов	Дец	Янв	Март	
Ячмінь	ASX	Австралія	AUD/MT	218.00	218.60	218.80	218.80	-	-	227.50	227.50
	BCE	Венгрія	HUF/MT	-	-	-	-	300.00	-	300.00	
	WCE	Канада	CAD/MT	200.00	205.00	-	-	-	-	300.00	
Кукурудза	BCE	Венгрія	HUF/MT	53300.00	59200.00	-	45500.00	45000.00	-	520.80	
	CBOT	США	US cents/bu	686.60	684.00	645.60	-	612.20	-	520.80	
	MATIF	Франція	EUR/MT	-	-	-	192.00	-	193.75	196.00	
Фурманка пшениця	BCE	Венгрія	HUF/MT	-	-	-	-	-	-	297.00	
Продовольствена пшениця	ASX	Австралія	AUD/MT	314.00	300.50	300.50	303.50	-	-	297.00	
	CBOT	США	US cents/bu	722.20	757.60	796.40	-	625.40	-	842.00	
	MATIF	Франція	EUR/MT	225.00	-	-	201.50	-	202.50	303.25	
Соя	CBOT	США	US cents/bu	343.00	350.20	357.40	-	366.00	-	381.00	

*за даними АЦ «УкрАгроКонсалт»

Текущие цены на нефтепродукты с 24.03.11 г.

Наименование	Обозначение нормативного документа	Цена при отгрузке в автотранспорт, грн./т	Цена при отгрузке в ж/д транспорт, грн./т	Цена при отгрузке на станцию Кагамлыкская, грн./т
Бензин А-80	ДСТУ 4063-2001	11 750.00	-	-
Бензин автомобильный повышенного качества А-92-Евро вида II класса С, D	ДСТУ 4839:2007	11 900.00	-	-
Топливо дизельное повышенного качества (Евро) марки D вида II	ДСТУ 4840:2007	10 300.00	-	-
Газ сжиженный БТ	ДСТУ 4047-2001	7 700.00	7 450.00	7 450.00
Газ сжиженный СПБТ	ДСТУ 4047-2001	7 900.00	7 600.00	7 600.00
Мазут М-100	ДСТУ 4058-2001	-	5 000.00	-
Сера комовая	ДСТУ 2181-93 (ГОСТ 127.1-93)	450.00	400.00	-
Масло И-20А	ГОСТ 20799-88	10 400.00	10 300.00	-
Масло И-40А	ГОСТ 20799-88	10 450.00	10 350.00	-
Масло И-50А	ГОСТ 20799-88	11 950.00	11 850.00	-
Масло М-10В2	ГОСТ 8581-78	10 400.00	10 300.00	-
Масло М-10В2 (бочка 200л) грн/шт	ГОСТ 8581-78	2 365.00	-	-
Масло М-10Г2к	ГОСТ 8581-78	10 450.00	10 350.00	-
Масло М-10Г2к (бочка 200л) грн/шт	ГОСТ 8581-78	2 450.00	-	-
Масло М-10ДМ	ГОСТ 8581-78	10 550.00	10 450.00	-
Масло М-10ДМ (бочка 200л) грн/шт	ГОСТ 8581-78	2 520.00	-	-
Масло М-14В2	ГОСТ 12337-84	10 400.00	10 300.00	-
Масло М-14В2 (бочка 200л) грн/шт	ГОСТ 12337-84	2 415.00	-	-
Масло М-14Г2цс	ГОСТ 12337-84	10 600.00	10 500.00	-

II МІЖНАРОДНА ВИСТАВКА З ТВАРИННИЦТВА ТА ПТАХІВНИЦТВА

ANIMAL FARMING Україна 2011

www.animalfarming.com.ua

28-30 вересня 2011

«Animal Farming Ukraine – розвиток Вашого бізнесу»

ВІСТАК
ВТО

Гороскоп на 28.03 = 3.04

ОВЕН (21.03-20.04). Проявіть наполегливість і активність у справах. Сприятливий час для зміни діяльності. Відбудуться важливі зустрічі та знайомства. У вихідні бажано планувати спільні з родиною справи.

ТЕЛЕЦЬ (21.04-21.05). Можливі кардинальні зміни на роботі. Варто визнавати свої помилки, оскільки упертість поставить вас в більш незручне становище.

БЛИЗНЮКИ (22.05-21.06). Не перевантажуйте себе понаднормовою роботою. Виявиться конструктивною розмова з начальством. Вихідні бажано провести в колі близьких людей.

РАК (22.06-23.07). Продуманість в діях піде тільки на користь вашій кар'єрі. Нетрадиційний підхід допоможе здійсненню творчих ідей. Заплануйте на вихідні щось незвичайне.

ЛЕВ (24.07-23.08). Всілякі приємні події, дрібні й великі, будуть падати на вас, немов з рогу достатку. Вам знадобляться сила, мудрість, рішучість. Намагайтеся спілкуватися з близькими – це зміцнить упевненість у собі.

ДІВА (24.08-23.09). Надавши послугу начальству, ви допоможете йому вирішити складну ситуацію і отримаєте подяку. Вас можуть підвести ділові партнери. У вихідні можлива конфліктна ситуація з дітьми.

ТЕРЕЗИ (24.09-23.10). У справах можуть з'явитися конкуренти. Впливаючи на ситуацію, не перестарайтеся з тиском на оточуючих. Ретельно перевіряйте важливу інформацію. Не варто допускати конфліктів.

СКОРПІОН (24.10-22.11). Ви можете впоратися з усіма проблемами і далеко просунути в вирішенні своїх справ. Тримайте себе в руках, навіть якщо почуєте критику на свою адресу.

СТРІЛЕЦЬ (23.11-21.12). З'явиться шанс домогтися більш впливового положення або закріпити свої досягнення. Не захоплюйтеся самокритикою. Можливі перевантаження на роботі. Не слід дратуватися через оточуючих.

КОЗЕРІГ (22.12-20.01). Вимагайте підтвердження для кожної обіцянки. На вас чекають зустрічі з людьми з давнього минулого, а заодно – цікаві знайомства. У вихідні не варто ділитися своїми таємницями.

ВОДОЛІЙ (21.01-19.02). На вас чекають сприятливі зміни. Дружам краще відмовити, якщо ви розумієте, що допомогти не в силах. У вихідні ви зможете вирішити наявні протиріччя і отримати прихильність оточуючих.

РИБИ (20.02-20.03). Настають помітні зміни у відносинах з діловими партнерами. Дрібна капость з боку колег послужить для вас хорошим уроком. У вихідні плани можуть змінитися в одну мить.

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ

АГРО-2011

XXIII МІЖНАРОДНА АГРОПРОМИСЛОВА ВИСТАВКА

AGRO-2011

XXIII INTERNATIONAL AGROINDUSTRIAL FAIR

2-5 ЧЕРВНЯ JUNE

на території
Міжнародного виставкового центру (МВЦ)
Броварський проспект, 15

ОРГАНІЗАТОР:
Міністерство аграрної політики
та продовольства України

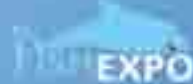
РОЗПОРЯДНИК:
ТОВ Торговий дім "Промфінвест"
Україна, м. Київ, вул. В. Васильківська, 65, офіс 348
Тел./факс: (044) 287-68-63, (044) 284-33-02
Тел. моб.: (063) 233-53-96
E-mail: promfininvest@ukr.net
WWW.AGROEXPO.COM.UA

AGRO EXPO 2011
Середовище для ділової взаємодії між аграрними підприємствами та іншими діловими партнерами

ЕКВІСВІТ
Українська асоціація експертів з міжнародної торгівлі

Українська асоціація експертів з міжнародної торгівлі

Українська асоціація експертів з міжнародної торгівлі

Українська асоціація експертів з міжнародної торгівлі

Генеральний інформаційний партнер:

«Коли бачу, що мені це вдається, я щасливий»

Про цього чоловіка кажуть: «Унікал!» Зокрема, голова Полтавського обласного осередку Національної спілки майстрів України, мистецтвознавець Алла Маркар'ян вважає, що Вадим Обертас один такий в Україні. А кобзар Іван Новобранець говорить, що «він у своїх речах відтворює трипільські символи, які звучать. І їхня вібрація з'єднана з нашими пращурами». До речі, Обертас – вогненний меч, зброя ангелів, які охороняли ворота раю в той час, коли звідти було вигнано Адама та Єву (за І. Франком).

Коли у Полтавському літературно-меморіальному музеї І.П. Котляревського відкрили персональну виставку речей Вадима, то гостей прийшло чимало. Люди очей не зводили з сидел – цільнодовбаних східного типу з дерева, шкіри й оксамиту, кубанського типу з елементами замовного декору, сидел, гаптованих срібними і золотими нитками, на виготовлення яких митець витратив аж сім місяців. Схожі були лише у Петра I та Карла XII під час Полтавської битви 1709 року.

Були на виставці й люльковий гарнітур, шкіряні, із блискавками, зірками та хрестами на халявах чоботи, черезсідельні суми, зразки козацького одягу, вуздечки. А на стінах – фото із миттєвостями зйомок «Тараса Бульби».

– Мене запросили на зйомки в каскадерську групу, – розповідає Вадим. – Працювати було дуже цікаво, хоча в фільмі усі вмирили за Росію. Там була чудова компанія на чолі з видатним американським каскадером, постановником кінних трюків і боїв, спеціалістом по різуче-колочій зброї Ніком Паулом. Він ставив каскадерські трюки у фільмах «Хоробре серце» та «Останній самурай».

Основних каскадерів було 25, ще 50 чоловік нам допомагали. Тренувалися півтора місяця, знімальний день вартував десь 200 тисяч «зелених», а бюджет фільму – 25 мільйонів доларів США.

Під час зйомок пощастило працювати з Богданом Ступкою, який непогано їздить на конях. З, на жаль, покійними Олександром Дедюшком, Лесем Сердюком, який стверджував, що з усіх акторів тільки в нас із ним були справжні козацькі вуса, а в решти – приклеєні. З Михайлом Боярським... Ми з ним добре знайомі ще з 1988 року, коли він приїжджав у Полтаву з концертами. Михайло тоді їздив на моїй коняці з мікрофоном по стадіону «Ворскла» і виконував пісню з кінофільму «Три мушкетери»...

– Кажуть, режисер-постановник Володимир Бортко завжди намагається знімати свої фільми у точній відповідності з авторським текстом, що створює певні труднощі для акторів?

– І цього разу він вигадав,

Кадр із фільму «Тарас Бульба»: Вадим на улюбленому Соборі

Сідло «Золотий орел», на виготовлення якого витрачено 10 років

Гетьманські чоботи

Ніка.

– А де Ви навчилися так майстерно робити старовинні сідла? Це ремесло в Україні давно забули...

– Це в мене від Бога. На «Золотому орлі» їздили гусари у 17-18 століттях. Я працював над ним, з перервами, майже 10 років. Якби вирішив його продати, то просив би від 7 тисяч євро. Наприклад, робив сідло, вуздечку, підсумки, чохол для карабіна особисто для Віктора Ющенка. Ці вишукані речі я виготовив вручну, за місяць. До-

Був кооператором, теслюю, фермером, інструктором з кінного туризму. Консультантом на кіностудії «Мосфільм». Реставрував ікони для монастирів, шив взуття архієпископам, виготовляв запрестольні хрести, крісла, спорядження для верхової їзди, у т.ч. для одного з колишніх Президентів України.

– На фото Ви з одним і тим же конем. Чому? Їх же у Вас було багато...

– Собор – так його кличуть, мій найулюбленіший кінь. Йому 15 років, гнідий, арабський скакун. Біжить, як маленьке «Феррарі». Щойно сядеш на нього, і він уже помчав. Де ми з ним тільки не побували!

Але намагаюсь бути з ним строгим, дуже не балую. Кінь, якщо відчує слабінку, то, образно кажучи, сяде вам на шию.

– Що стимулює Вас створювати свої ексклюзивні, вишукані речі? Це ж так важко: годинами шити, клепати, вирізати!

– Мені до душі сучасні українські пісні, історичні радіовистави, хороший, якісний джаз і рок. Отримую задоволення від органної музики й від скрипки. Колись я й сам непогано грав на скрипці та акордеоні.

Знаєте, хтось спить і думає про гроші. Хтось – про їжу. Я

щоб коні летіли метрів 15 зі скелі над морем. Бо, мовляв, у Гоголя так написано. Я навіть купив собі водолазний костюм, адже падіння з висоти у повному обладунку та ще й на коні, то не жарти. Та все обійшлося.

– Режисер зрадив своїм принципам?

– Ні. Сцену відзняли на острові Хортиця. Найняли баржу, яка відчалювала від берега, аби ніхто не зміг нам зашкодити. Взагалі фільм знімали у павільйонах Санкт-Петербурга, на околицях Хотина, у Києво-Печерській Лаврі, Асканії Новій, в Оші.

– Ще 2003 року Ви збиралися здійснити проект «Стежками козацької минувшини»: на своєму коні з їздити у Францію, у м. Дюнкерк, де побував гетьман України Іван Сірко. Чи вдалося це?

– На жаль, ні. Мене не підтримав тодішній Президент України Віктор Ющенко (я просив посприяти фінансово), а моїх власних заощаджень на це не вистачило би. Потім я працював у Києві, у різних зарубіжних

проектах. А 2007-го Володимир Бортко запросив мене на зйомки «Тараса Бульби».

– Добре заплатив за роботу?

– Непогано (сміється). Раз упав з коня, це коштувало 600 доларів.

– Під час зйомок між Паулом і Бортком виник конфлікт...

– Було. Розгніваний американець, нагрубивши колезі, поїхав, відмовившись від мільйонного контракту. Я цьому свідок. І картину дознімали без

водилося виконувати і замовлення губернаторів, дипломатів, бізнесменів (не тільки кінне спорядження).

Наше досьє. Вадим Обертас народився 7 серпня 1963 року в м. Полтаві. За покликанням і родом занять – каскадер, кіноактор. Знімався у художньому фільмі «Тарас Бульба», документальних «Богдан Хмельницький» і «Сто видатних українців», брав участь у реставраціях кінних лицарських боїв на теренах Старого світу.

про гроші не думаю, тому, мабуть, їх у мене й немає. Хочу створювати якісь класні роботи, брати участь у цікавих проектах, зніматися в кіно.

Та найголовніше – хочу бути потрібним людям. Щоб зроблені мною речі тишили їм око і гріли серце. Коли бачу, що мені це вдається, я щасливий.

Олександр .....